Ушбу сонда:
2 *Халқ тавқи-лаънати* ЎЗИМИЗДАН ЧИҚҚАН БАЛОЛАР
3 «ИШОНЧ»НИНГ ҲУҚУҚИЙ МАСЛАҲАТХОНАСИ
4 *Биз билган ва билмаган дунё* ОЛТИН КЕСИМ СИРЛАРИ

ИНСОНГА НАФ КЕЛТИРИШ - ОЛИЙ БАХТ

ISHONCH

ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФЕДЕРАЦИЯСИ ГАЗЕТАСИ

1999 йил 16 июн, чоршанба № 78 (725)

СЕШАНБА, ЧОРШАНБА, ЖУМА ВА ШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ФАРМОНИ

Б.С.Урдашевни Ўзбекистон Республикасининг Тожикистон Республикасидаги Фавқулодда ва Мухтор Элчиси этиб тайинлаш тўғрисида

Бахтиёр Султонович Урдашев Ўзбекистон Республикасининг Тожикистон Республикасидаги Фавқулодда ва Мухтор Элчиси этиб тайинлансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И.КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1999 йил 15 июн

Жўшқин ҳаёт нафаси

ЯНГИ МАРКАЗ

Андижон вилоятидаги миокард инфаркти, бошқа юрак-қон томири тизими касалликларига учраган кишилар учун аввалгидек Наманган вилоятидаги ихтисослашган Чортоқ санаторийсига ёки пойтахтга бормай, вилоят марказининг ўзида саломатлигини тиклаш имконияти пайдо бўлди. Касаба уюшмалари вилоят кенгаши ташаббуси билан Бобур номидаги Андижон ип газлама ишлаб чиқариш бирлашмасининг тиббий-санитария қисми базасида йигирма ўринли соғломлаштириш маркази очилди.

Янги марказда юқори малакали шифокорлар ишлашади. Шифохона замонавий ташхис ва даволаш ускуналари билан жиҳозланган. Беморлар касаба уюшмаларининг бепул йўлланмаси билан бу ерда уч ҳафта давомида зарур тиббий ёрдамни оладилар. Шу мақсад учун касаба уюшмалари вилоят кенгаши 10 миллион сўмдан кўпроқ маблағ ажратди.

ЖЕЙНОВ ТОЛАСИ ХОРИЖГА

Усмон Юсупов туманидаги Жейнов пахта тозалаш очиқ ҳиссадорлик жамияти жамоаси бугунгача 24 минг тонна пахтани биринчи ишловдан чиқариб, хорижга жўнатдилар. Ўтган мавсумда қабул қилиб олинган пахтани қайта ишлаш давом этмоқда. Шу кунгача Голландия, Белгия, Швейцария, Россия мамлакатларига жўнатилган сифатли толалар учун фақат ташаккурномалар келиб турибди.

- Жамоамиз пахта тозаловчилари йил охиригача ўтган йили қабул қилиб олинган пахтадан яна 2000 тоннасини қайта ишлаб, истеъмолчиларга юборадилар,-дейди корхона бошланғич касаба уюшмаси қўмитаси раиси Жуманазар Авазов. Маҳсулот сифатини ошириш учун ишчиларимизга ҳар томонлама қулай шароит яратиб берилган.

Корхонада аёллар меҳнатига алоҳида аҳамият берилмоқда. Ишчиларнинг 70 дан ортиқ фарзандлари соғликларини тиклашлари учун оромгоҳларга йўлланмалар тарқатилди.

ТУМАНДА ТЎЙХОНА

Тўй-маъракалар ва оилавий тантаналарни ихчам, камчиқим ва ортиқча дабдабаларсиз ўтказиш ҳам аслида маданиятлилик белгиси. Буни дилдан ҳис қилган мирзачўлликлар бултур шу ҳақда муҳтарам Президентимиз чиқарган Фармон ижроси учун астойдил ҳаракат қилмоқдалар.

Чўлқуварлар Фармон шарофати билан тўй ва маъракалардан спиртли ичимликлар ҳамда ортиқча ирим-сиримларнинг чиқариб ташланганидан ниҳоятда мамнун бўлишмоқда.

Туманда яқинда яна бир хайрли иш қилинди. Меҳнат жамоалари, тадбиркор ва ишбилармонлар ҳашарга жалб қилиниб, туман марказида 400 ўринли муҳташам тўйхона қурилди. Сўнгги пардозлаш ишлари олиб борилаётган мазкур бино Президентимиз Фармони эълон қилинганининг бир йиллиги кунида ишга тушади.

Эндиликда туман марказида яшовчи чўлқуварлар ўз тўй ва тантаналарини ана шу ерда ўтказадилар. Тўйхона қошидаги «Келин-куёвлар дўкони» ва тўй либосларини ижарага бериш хонаси тўй эгалари юмушини осонлаштиради.

(ЎзА) ва «Ишонч» мухбирлари.

Ғалла-99

МУКОФОТГА АВТОМОБИЛЬ

Ўтган йилги ғалла ўрими мавсуми якунлари бўйича комбайнчи Ўринбой Қосимов ўрим-йиғим иштирокчилари учун Наманган вилоятида эълон қилинган меҳнат мусобақасида ғолиб деб топилди. Мавсумнинг энг яхши комбайнчисига «Нексия» енгил автомобили топширилди.

Бу йил ҳам ғалла ўрими мавсуми пешқадамларини салмоқли совғалар кутади. Агросаноат мажмуи ходимлари касаба уюшмаси вилоят қўмитаси, қишлоқ ва сув хўжалиги бошқармаси, «Наманганданмаҳсулот» акциядорлик бирлашмаси, шунингдек, деҳқон ва фермер хўжаликлари бирлашмаси бошланган ғалла ўрими мавсумида энг юқори кўрсаткичга эришиш учун навбатдаги меҳнат мусобақасини бошлаш ташаббуси билан чиқдилар.

Мусобақа шартларига кўра, ҳосил ўрим-йиғимини қисқа муддатда, сифатли ва нобудгарчиликсиз ўтказишни ташкил этган мавсумнинг энг яхши иштирокчиларига «Дамас» ва «Тико» автомобиллари топширилади. Мусобақанинг бошқа ғолибларига ҳам қимматбаҳо совринлар берилади. Бундан ташқари, совринли биринчи ўрин билан бир қаторда вилоятнинг 11 туманида алоҳида равишда иккинчи ва учинчи босқич ғолиблари аниқланади. Мукофотларни энг яхши комбайнчилар ва механизаторларгагина бериш билан чекланилмайди. Мавсумнинг бошқа иштирокчилари - фермерлар ва ижарачилар, дон қабул қилиш пунктлари ходимлари, муҳандис-техник ходимлар ва шофёрлар ўртасида ҳам мусобақа ўтказилади.

КОНИМЕХЛИКЛАР МАРРАГА ЕТДИ

Конимех тумани деҳқонлари Навоий вилоятида биринчи бўлиб давлатга дон топшириш йиллик шартнома режасини бажарди. Қабул пунктларига 3 минг 740 тонна сара дон етказиб берилди. Гектар бошига режадаги 31 центнер ўрнига 46 центнердан хирмон кўтарилди. Ғаллакорлар ҳали ғалласи ўрилмаган 1000 гектар майдондаги ҳосилни қисқа муддатда уюшқоқлик билан йиғиштириб олиш, режага қўшимча 500 тонна дон топшириш учун астойдил меҳнат қилмоқдалар.

ҚИШЛОҚ ЁШЛАРИ КАСБ-ҲУНАР ЎРГАНАДИ

Бўзатов тумани марказидан олисдаги «Еркин дарё» қишлоқ хўжалиги уюшмасида касб-ҳунар коллежи қурилиши бошланди. 10-Сувқурилиш бошқармаси жамоаси томонидан барпо этилаётган 450 ўринли бу коллеж 2001 йилда фойдаланишга топширилади. Янги ўқув масканида талабаларнинг пухта билим олиши ва касб-ҳунар ўрганиши учун барча шароитлар яратилади. Бу ерда 250 ўринли ётоқхона ҳам қурилади.

Ўзбекистон банкларига четдан бир назар

ЎЗБЕКИСТОН: МАРКАЗИЙ ОСИЁДАГИ ҲАҚИҚИЙ ЕТАКЧИ ДАВЛАТ

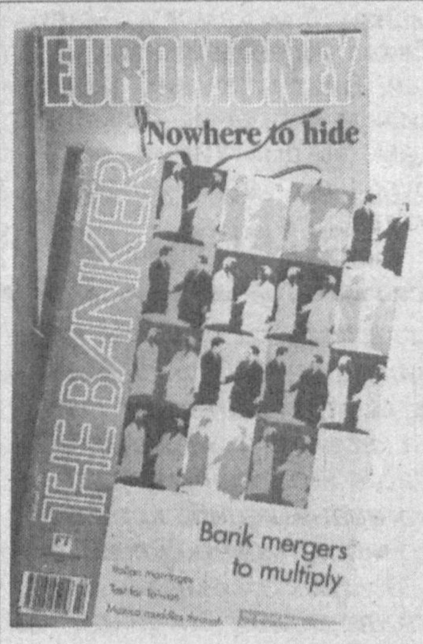

Яқинда Европанинг нуфузли «Euromoney» молиявий журналида «Ўзбекистон: Марказий Осиёдаги ҳақиқий етакчи давлат» сарлавҳали мақола босилди. Бугун газетхонлар эътиборига шу мақола таржимасини ҳавола этамиз.

«Собиқ Совет Иттифоқи республикаларининг кўпчилиги молиявий танглиикка учраган пайтда Ўзбекистон ислоҳотлар йўлидан дадил бормоқда. Ўн бешта собиқ совет республикалари орасида фақат Ўзбекистон шу ўн йилликда ўз саноат ишлаб чиқаришини тўла қайта тиклашга муваффақ бўлди... Собиқ Иттифоқдаги бошқа мамлакатларни ташвишга солган молиявий таназзулга қарамай, Ўзбекистонда бу йил ҳам ишлаб чиқаришнинг ўсиши кутилмоқда.

Ўзбекистон учун бозор иқтисодиётига осонроқ ўтишнинг дастлабки ва, эҳтимолки, энг асосий сабаби - сиёсий барқарорликдир. Президент Ислом Каримовнинг қатъиятли раҳбарлиги остида Ўзбекистон бозор иқтисодиёти сари босқичма-босқич ҳаракат қилиб, самарали ислоҳотларни изчиллик билан амалга оширишга муваффақ бўлди.

Мамлакат аҳолиси бошқа собиқ совет республикалари фуқароларига нисбатан бозорнинг таъсирчанлигига табиий равишда кўпроқ ишонади. Чунончи, коммунизмни бартараф этиш баъзи қўшни мамлакатларда танглик келтириб чиқарган бир пайтда ўзбеклар 1991 йилда мустақилликка эришгандан сўнг ўз миллий маданияти манбаларига қайтмоқда.

Марказий Осиё мамлакатлари орасида энг катта ҳисобланган ва 24 миллион аҳоли яшайдиган Ўзбекистон Республикаси табиий ресурсларга жуда бой. Маълумки, мамлакатда газ захиралари 3 триллион кубметрни ташкил этади ва яқин вақт ичида яна 2 триллион кубметр ўзлаштирилиши мумкинлиги мутахассислар томонидан ҳисоблаб чиқилган.

Мамлакат тахминан 4 миллиард тонна нефт захиралари билан ҳам фахрланишга ҳақли. Ўтган йили Ўзбекистонда 8 миллион тоннага яқин нефт хомашёси қазиб чиқарилди. Бу энергетика мустақиллигига эришиш ва ички бозор талабларини қондириш учун керагидан ҳам ортиқдир.

Уранинг асосий стратегик захиралари ватани бўлган Ўзбекистонда, шунингдек, бошқа бир қанча қимматбаҳо, ярим қимматбаҳо ва саноатда фойдаланиладиган металлар, жумладан, олтин ва кумушнинг йирик конлари мавжудлигини Халқаро Атом энергияси Агентилиги тасдиқлади. Бу ресурслар автомобил ва авиация саноатини ривожлантириш билан бир вақтда илгари одатий ҳол бўлган фақат пахта ҳосилига қарамликдан қутулиш имконини бермоқда.

Ўзбекистоннинг советлардан кейинги тараққиётининг яна бир ижобий жиҳати Марказий банкдан ташқари тижорат банкларининг ривожланган тармоғини ўз ичига олган кучли банк тизимининг барпо этилишидир. Ўзбекистон Республикаси Миллий банки, Ўзбекистон саноат-қурилиш банки, Асакабанк, Пахтабанк ва Ўзбекистон Халқ банки бу тизимда асосий ўрин тутиб, мамлакат банк секторидаги барча кредит сарфлари ва активларининг 80 фоизга яқин қисми мазкур банклар улушига тўғри келади.

Ташқи иқтисодий фаолият Миллий банки экспорт-импорт, тикланиш ва тараққиёт банки, айниқса тижорат банки вазифаларини бажаради. Хорижий инвестициялар тушуми асосан шу банк орқали ўтади. У АҚШ, Япония, Германия, Франция, Буюк Британия, Белгия, Жанубий Корея, Италия, Чехия, Туркия, Швейцария, Исроил ва Норвегия, шунингдек, йирик халқаро молия ташкилотлари - Халқаро валюта жамғармаси, Европа тикланиш ва тараққиёт банки, Осиё тараққиёт банкининг турли кредит линияларига хизмат қилади.

Миллий банк хорижий инвестицияларни жалб этадиган каналлардан бири сифатида ҳукумат кафолати остида экспорт-кредит агентлиги орқали йирик лойиҳаларни (банк ташкил этилгандан буён 1,8 миллиард доллардан кўпроқ кредит битимлари тузилди), шунингдек, Европа тикланиш ва тараққиёт банки (120 миллион доллар), Осиё тараққиёт банки (50 миллион доллар), Халқаро валюта жамғармаси, КФВ ва бошқалар кредит линияларидан фойдаланиб, кичик ва ўрта бизнес учун лойиҳаларни амалга оширишга хорижий кредитларни жалб этишни ташкил этмоқда.

Ўзбекистон иқтисоди янги мустақил давлатлардагига нисбатан анча эркин бўлиб, хорижий банкларга Ўзбекистон банклари билан қўшма корхоналарда иштирок этишга рухсат этилган.

Ҳозирги кунда Ўзбекистонда фаолият кўрсатаётган қўшма банкларни, жумладан, «ЎзДЭУбанк», Ўзбекистон-Туркия банки, Ўзбекистон хусусийлаштириш банки, АБН АМРО, Ўзбекистон МБни ва бошқа банкларни ўз ичига олган бутун бир тармоғи мавжуд.

Бундан ташқари Ўзбекистонда 14 та хорижий банкнинг, жумладан, Дойчебанк, Чейз-Манхэттен, Кредит Сьюис, Сосьете Женерал, Сакура банк, Берлинербанк ва Коммерцбанкларнинг ваколатхоналари бор.

Кўпгина хорижий банклар тез орада ўз ваколатхоналарини очишни режалаштиряпти.

Умуман, Ўзбекистон ўтиш давридан муваффақиятли ўтди. У ўз иқтисодиётини босқичма-босқич эркинлаштириб, бошқа собиқ совет республикалари бошига тушган қийинчиликлардан халқини асраб қолди. Ўзбекистон ўз иқтисодиётига ва атроф муҳитга зарар келтираётган пахта экспортини қисқартирган ҳолда ижобий савдо балансига эришди. Давлат инвестицияси фармацевтика ва автомобилсозлик каби саноатнинг янги тармоқларини рағбатлантириш учун йўналтирилди, ўрта бизнес учун кредит бериш таъминланди. Шу билан бир вақтда бозор иқтисоди тамойиллари асосида қишлоқ хўжалик соҳаси жадал ривожлантирилмоқда (мамлакатдаги давлат қишлоқ хўжалик корхоналарининг 99 фоизи хусусийлаштирилган).

Ўзбекистон ресурсларга ҳамиша бой бўлган, ҳозир эса бу ресурслар Ўзбекистонга «Марказий Осиё иқтисодий маркази сифатидаги» ўз ўрнини сақлаб қолишга ёрдам бермоқда.

* * *

Бу - сўнги вақтда Ўзбекистондаги молия тизимининг аҳволини таҳлил қилишга бағишланган ягона мақола эмас. Мамлакатимизда банк тизимини ривожлантириш суръатлари жаҳон молия ҳамжамияти томонидан тобора юқори баҳоланмоқда. Махсус иқтисодий нашрларнинг хорижий кузатувчилари ва шарҳловчилари республикамиз банк соҳаси тараққиётини кўрсатувчи уч жиҳатни айниқса таъкидлашмоқда. Булар - тез ривожланаётган молия инфратузилмаси, банк соҳасида рақобат учун шароит яратилиши, шунингдек, Ўзбекистон банкларининг ишончлилиги ва барқарорлигидир. Булар шунчаки чиройли сўзлар эмаслигини Ўзбекистон банкларининг халқаро алоқалари мунтазам кенгайиб бораётгани, халқаро молия ташкилотларидан йирик кредитлар олинаётгани тасдиқлаб турибди.

Европа тикланиш ва тараққиёт банкининг раиси Жаноб Келер Тошкентдаги «Интерконтинентал» меҳмонхонасида матбуот анжумани чоғида, «Европа тикланиш ва тараққиёт банки ҳамкорлик учун банкни танлашда қандай мезонга амал қилади?» деган саволга бундай жавоб қилди: «Соғлом банк тамойилларига асосланган, ишончлилик, салмоқлилик талабларига жавоб берадиган банк - Европа тикланиш ва тараққиёт банки тўла ҳажмда ҳамкорлик қилишга тайёр турган банкдир».

«Биз, халқаро молия бозорида нуфузи юқори бўлган банклар билан ва, шубҳасиз, булар сирасига кирувчи Ўзбекистон Республикаси ташқи иқтисодий фаолият Миллий банки ҳамда мамлакатингиздаги ишончли бошқа банклар билан ҳамкорликда ишлашни афзал кўрамиз»,- деди ўшанда жаноб Келер.

Бу фақат энг нуфузли халқаро молия муассасаларидан бирининг раҳбари фикригина эмас.

Жаҳондаги энг яхши банклар рейтингини эълон қилувчи етакчи халқаро молиявий журнал - «Банкир» («Financial Times» нашриётининг «The Banker» журнали) нинг январ сонида ишончлилик рейтингида жаноб Келер сўзларининг яна бир тасдиғини топиш мумкин. Мингта биринчи банклар қаторида беш йилдан кўпроқ вақтдан буён жой олган Ўзбекистон Миллий банки ишончлилик рейтинги бўйича етакчи ўринда - жаҳонда иккинчи ўринда турибди.

Яна бир йирик Европа молиявий журнали «Euromoneu» Миллий банкни «Euromomey: Awards for exellence» («Евромани: энг яхшига мукофот») кубоги ва Ўзбекистоннинг энг яхши банки сифатида махсус сертификат билан тақдирлади.

Лекин дунёда миллий банкимиздан бошқа банкларни ҳам яхши билишади. Хорижий молия тузилмалари ходимлари мамлакатимиздаги бошқа банкларга ҳам эътибор бера бошладилар. Чунончи, «The Banker» журналининг феврал сонида Ўзбекистон банклари рейтинги эълон қилинди.

Унда етакчи гуруҳда мамлакат ички бозорида операцияларни муваффақият билан амалга ошириб, ҳар бири ўз соҳасида салоҳиятини кўпайтириб, молиявий кўрсаткичларини яхшилаётган Пахтабанк ва Ўзуйжойжамғармабанк тилга олинган. Ўз ихтисосига кўра мамлакат минтақаларида 184 та бўлинмаси бўлган Пахтабанк қишлоқ хўжалигида анъанавий фаол мавқени эгаллаб турибди. Мустақиллик йилларида тузилган Ўзуйжойжамғармабанк эса, ўз навбатида, ижтимоий соҳани ривожлантириш билан шуғулланмоқда.

Журналда Ўзбекистоннинг бу банклари фаолиятига берилган баҳо уларнинг халқаро талабларга мос келишини кўрсатади, шу муносабат билан КФВ («Кредитенштальт фюр Видерауфбау» - «Тикланиш банки», Германия) томонидан Ўзбекистонга берилган кредитнинг бўлажак иштирокчилари сифатида белгиланган. Бу банк 1999 йилда Ўзбекистон Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки билан 15 миллион еврога Ўрта Осиё мамлакатлари орасида дастлабки кредит битимини тузди.

Бу молиявий ташкилотлар - Пахтабанк, Ўзуйжойжамғармабанк, Ўзбекистон Миллий банки, шунингдек, Асакабанк ва бошқалар мамлакат иқтисодиётининг реал секторида фаол иш олиб бориб, кредит портфелида қайта қуришда инвестицияни таъминлайдиган 50 фоиздан 80 фоизгача узоқ муддатли кредитга эгадирлар.

Лекин мамлакат молия соҳасининг ривожланаётган инфратузилмаси фақат «бизнинг» банкларимизни ўз ичига олмайди.

Мамлакат раҳбарияти бундан бир неча йил олдин хорижий инвесторлар иштирокида бир қанча қўшма банклар тузиш ташаббусини маъқуллади. Бу билан уларнинг ҳар бири молия соҳасининг ўз йўналишида мамлакатимизнинг йирик банклари билан рақобат қилишига кенг йўл очиб берилди. Шу тариқа бир вақтнинг ўзида Тошкентда учта банк - «АБН АМРО Ўзбекистон МБ» ва «ЎзДЭУбанк» ҳамда Москвада Ўзбекистон миллий банкининг филиали - «Осиё-инвест банк» ташкил этилди.

Бир мунча вақт илгари «Рейтер» агентлиги Россиянинг «Профил» журналида келтирилган рейтинг маълумотларини эълон қилди. Унда «Осиё-инвест банк» Россия банклари орасида ишончлилик рейтингида бешинчи ўринни олди. «Рейтер» агентлигининг яқинда берган хабарида эса баланс фойдасининг ўсиши ҳамда «Осиё инвест банк» низом жамғармасининг кўпайиши тўғрисидаги маълумотлар келтирилган. Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки (акцияларнинг 81 фоизига эга), Конверсбанк (Россия), Асакабанк (Ўзбекистон), «Чкалов номидаги Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмаси» давлат акциядорлик жамияти ва Навоий кон-металлургия комбинати «Осиё-инвест банк»нинг акциядорларидир.

Россия молия ташкилотларини ларзага солган иқтисодий танглик даврида Москвадаги Ўзбекистон банки барқарор ишлаб турди ва ўз резидентлари тўловларини бир кун ҳам тўхтатмади. Унинг муваффақиятли фаолияти мамлакат раҳбариятининг 1996 йилда шу банкни барпо этиш тўғрисидаги қарори узоқни кўриб қабул қилинганини ва тўғрилигини кўрсатади. Ҳозир банкка асос солишнинг асосий мақсадига эришилди, яъни Ўзбекистон ва Россия ўртасида экспорт-импорт операциялари учун ишончли молиявий тузилма яратилди, деб айтиш мумкин.

Бошқа қўшма банк - «АБН АМРО Банк Ўзбекистон МБ А.Ж.» Ўзбекистон-Голландия банки халқаро савдони қўллаб-қувватлаш ва Ўзбекистон иқтисодиётига бевосита инвестицияларни жалб этиш учун тузилган эди. Унинг низом жамғармасининг 30 фоизи Ўзбекистон томонидан унинг муассиси - Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банкига қарашлидир. Банкнинг хорижий муассисларидан бири - машҳур халқаро банклардан ҳисобланган «АБН АМРО Банк» бўлиб, қўшма банк низом жамғармасининг 51 фоизи шу банк мулкидир, қолган қисми эса халқаро молиявий ташкилотлар - Европа тикланиш ва тараққиёт банки ҳамда Халқаро молия корпорациясига тааллуқлидир.

«Central European» («Марказий Европа» журнали «АБН АМРО Банк Ўзбекистон МБ А.Ж.» банкини «энг яхши банк» деб атаб, «1999 йилги Марказий Европа мукофотлари» рўйхатига Ўзбекистонни киритди. Бу баланснинг ўсишини таъминлаб, бозордаги иштирокни кенгайтираётган банкка берилган мукофотгина эмас, шу билан бирга Осиё, Россия, Лотин Америкаси молия бозорида бошланган жаҳоншумул таназзул вақтида мамлакатимизда ўтказилаётган иқтисодий ислоҳотлар йўлининг тўғрилигига берилган баҳодир.

Шу ўринда «ЎзДЭУбанк» Ўзбекистон-Корея банки фаолиятини ҳам таъкидлаш жоиздир. Ҳозирги вақтда хорижий матбуотда бу банк асоссиз равишда кам тилга олинмоқда. Ҳолбуки, бу қўшма банк ёш давлатимизнинг ички бозорида бошқа хорижий сармоя иштирокидаги ҳар қандай молиявий ташкилотга нисбатан ҳам ўз бизнесини дадил ривожлантирмоқда. Масалан, «ЎзДЭУбанк» мамлакат ҳукумати ўтказаётган кичик ва ўрта бизнесни қўллаб-қувватлаш сиёсатига жавобан ўз маблағининг анча қисмини айнан шундай лойиҳаларга ёткизмоқда.

Юртбошимиз таъкидлаганидек, банк тизимини ислоҳ қилишни жадаллаштириш мамлакатимизда иқтисодиётни эркинлаштиришнинг устувор йўналишларидан бирига айланмоқда.

(ЎзА)

Эъзоз

Мамлакатимизнинг барча вилоятларида аёллар саломатлигини сақлашга, оила мустаҳкамлигига катта эътибор берилмоқда. Қувончлиси шундаки, аёллар ҳақидаги ғамхўрлик амалий қадамлар билан исбот этилмоқда. Масалан, шу йилнинг июлидан хотин-қизлар иш соатларининг бир соатга қисқартирилиши, аёлларни 54 ёшдан нафақага чиқариш бўйича қабул қилинган фармойишлар бунинг далилидир. Бу имтиёзлар биринчи навбатда аёлларнинг оиласига ва бола тарбиясига янада кўпроқ вақт ажратишлари учун имкон яратади.

АЁЛ ЮЗИДА ТАБАССУМ

Наманган вилоят ҳокимлиги соғлиқни сақлаш бошқармаси жойларда даволаш-профилактика муассасалари маъмуриятлари, касаба уюшма қўмиталари ҳамкорлигида аёлларга ғамхўрлик борасидаги қатор тадбирларни амалга оширмоқдалар. Хотин-қиз ходимларни соғломлаштиришга, уларнинг дам олишларига эътибор кучайтирилмоқда. Касаба уюшмаларининг имтиёзли йўлланмалари билан шу йилнинг биринчи чорагида 56 киши санаторийларда саломатликларини тиклаб қайтган бўлса, шулардан тенг ярми аёллардир.

Соғломлаштириш ишларининг бошқа шаклларидан ҳам кенг фойдаланиш кўзда тутилган. Косонсой туманида соҳа ходимларини соғломлаштириш учун тиббий санитария қисми очилиб, шу йилнинг биринчи чорагида 109 нафар аёл ўз саломатликларини тиклаб қайтдилар. Йил охиригача яна 400 нафар ходимни соғломлаштириш режалаштирилган.

Маълумки, оила бахти бу боладир. Болаларни соғлом қилиб тарбиялаш ҳар бир оиланинг бош мақсадидир. Касаба уюшмалари ҳар йили ёзги мавсумда уларни соғломлаштиришга алоҳида эътибор бермоқда. Ҳозирги кунда шаҳардан ташқари, мактаб қошидаги болаларни дам олдириш масканларида мавсумга тайёргарлик ишлари кетмоқда. Бу йил тармоқ миқёсида 1670 нафар ўқувчи оромгоҳларда дам оладилар. Шундан 970 нафари кам таъминланган, ижтимоий-иқтисодий қийналган оилалар фарзандларидир. Болаларни соғломлаштириш учун жами 8,4 млн. сўм маблағ ажратганмиз.

Шунингдек, хотин-қизлар меҳнатини муҳофаза қилиш, иш шароитини яхшилаш, аёллар учун соғлом ва хавфсиз меҳнат шароитини яратиш масалаларига ҳам касаба уюшмалари катта эътибор бермоқдалар.

Вилоят касаба уюшмалари қўмитасининг белгиланган тадбирига асосан аёллар меҳнат қилаётган иш жойларида аттестация ўтказиш, саломатлик учун ўта зарарли, аёллар меҳнати таъқиқланган жойлар рўйхатга олиниб, қаттиқ назорат қилинмоқда. 1998 йилда вилоят бўйича иш шароитини яхшилаш, меҳнат муҳофазаси ва техника хавфсизлиги учун 16 млн. сўм маблағ сарф қилинди. Даволаш-профилактика муассасаларида қабул қилинган жамоа шартномаларига Аёллар йили муносабати билан хотин-қизлар меҳнат шароитини яхшилаш, уларга имтиёзлар бериш бўйича қўшимча тадбирлар киритилди.

Дам олиш, овқатланиш, кийиниш, аёллар гигиена хоналарини ташкил этиш шулар жумласига киради. «Вилоят шошилинч тиббий ёрдам маркази»да янги оила қураётган қизларга 5 кун қўшимча иш ҳақи сақланадиган таътил, бир ойлик маош миқдорида ёрдам пули берилмоқда. Шаҳар, туман ва барча бошланғич касаба уюшмаларида кам таъминланган, ногирон, оилавий шароити оғир аёллар рўйхатга олиниб, уларга моддий ва маънавий ёрдам ишлари ташкил этилмоқда.

Спорт-саломатлик гарови, дейдилар. Шунга асосан соҳа ходимлари ўртасида жисмоний тарбия ва спорт ишларини кенг йўлга қўйиш масаласи касаба уюшмаларининг асосий вазифаларидан бири бўлиб қолмоқда. Шу боис вилоят, шаҳар, туман касаба уюшмаларида спорт оммавийлигини таъминлаш бўйича алоҳида тадбир ишлаб чиқилган. Соҳада ишловчи аёллар ўртасида шаҳар ва туманларда спортнинг беш тури бўйича спартакиада уюштирилди. Шу йилнинг 10-11 апрел кунларида тармоқ миқёсида вилоят спартакиадаси ўтказилди. Унда барча туманлардан аёл спортчилар иштирок этиб ўзаро куч синашдилар. Волейбол бўйича мусобақаларда Наманган шаҳар қизларига бас келадиганлар топилмади. Стол тенниси бўйича Чуст, енгил атлетика бўйича Чортоқ, шахмат-шашка бўйича Тўрақўрғон командалари биринчи ўринни эгалладилар. Шунингдек, Аёллар йилига бағишлаб 15-18 апрел кунлари Жиззах шаҳрида ташкил этилган Республика соғлиқни сақлаш ходимлари «Аёллар спартакиадаси»да ҳам тармоғимиз вакиллари фаол иштирок этдилар ва яхши натижаларни қўлга киритдилар.

Аҳмаджон ҒАФФОРОВ,
Наманган вилояти соғлиқни сақлаш ходимлари касаба уюшма тармоқ қўмитасининг раиси.

Касаба уюшмалари ҳамкорлиги: Ўзбекистон - Ҳиндистон

ВАТАН МЕҲРИ

Ўзбекистон Давлат муассасалари ва жамоат хизмати ходимлари касаба уюшмасининг ишчи гуруҳи Ҳиндистон банк хизматчилари ассоциацияси касаба уюшмасининг таклифига биноан тажриба алмашиш учун етти кун хорижда бўлиб қайтди. Сафар таассуротлари ҳақида ушбу тармоқ Хоразм вилоят қўмитасининг раиси Одилбек Жалолов мухбиримизга шундай ҳикоя қилади:

Ҳиндистонда касаба уюшмаларининг обрўси, таъсири кучли экан. Буни биз меҳмони бўлган Банк ходимлари касаба уюшмаси мисолида ҳам кўриш мумкин. Унга шу соҳада ишлайдиган кишилар аъзодирлар. Уюшма улар манфаатини қаттиқ туриб ҳимоя қилади, ҳар томонлама қўллаб-қувватлайди, амалий ёрдам кўрсатади.

Тўғри, мамлакатда ойлик маошга қараганда молларнинг нархи анча юқори. Масалан, озиқ-овқат маҳсулотлари харид қилиш, коммунал хизмат, турар жой, кира ҳақларига маошнинг саксон-тўқсон фоизи сарфланади. Тирикчилик оғир кечсада, бу қадимий мамлакат ҳудудларида ўғирлик, бировнинг ҳақидан уриб қолиш, мансабни суиистеъмол этиш ҳолатлари камдан-кам қайд этилади. Оддий ходим билан раҳбар ўртасидаги муносабатлар жуда самимий эканлигини, раҳбарнинг заррача бўлса-да ўзини баланд тутмаслигини, босиқ, оқилона иш тутишини кўриш мумкин,

Мамлакат банкларидаги хушмуомалалик, самимий муносабат киши кўнглига илиқлик бахш этади. Қайси банкка кирманг, эшикбонлар қўлларини кўксиларига қўйиб «Намасте» (Хуш келибсиз) деганларича тавозе билан кутиб олишади, соя-салқин жойга бошлаб бир пиёла муздек ичимлик таклиф этишади. Бу ерда ҳамманинг эътибори - ким бўлишидан қатъий назар, мижозга аъло даражада хизмат кўрсатишга, ишини тез, сифатли битириб беришга қаратилган. Мамлакат банклари замонавий компьютерлар, алоқа воситалари билан етарли таъминланганлиги яхши хизматга кафолат беради. Ҳамма жойда давлат, хусусий, чет эл банклари фаолият кўрсатади. Сафаримизнинг дастлабки кунларини биз Деҳлининг тарихий жойларига саёҳат қилишдан бошладик. Саёҳатимизни салобатли Ҳинд дарвозасидан бошладик. Президент саройини (Оқ уйни), Парламент биносини, Вазирлар биносини ва резиденцияларни кўрдик. 1193-1197 йиллари қурилган Қутаб Минорни ва Қувватул Ислом Масжиди мажмуасини, Қизил қалъани (Бобурийлар қурган), Тижорат марказини ва у ерда жойлашган банкларни ва ниҳоят Жоме Масжидини зиёрат қилдик. Масжид ҳам Бобурийлар томонидан барпо этилган экан. Ташқи девор лоларанг гранит тошдан, ичкариси эса оппоқ мармар тошдан қурилган. У ерда юртдошимиз Аҳмад Бухорий имомлик қилган эканлар. Масжиднинг кун ботиш томонида, кираверишда ўнг қўлда Пайғамбаримизнинг рамзий қабр мақбаралари ўрнатилган.

Бутун Ҳиндистон банк хизматчилари ассоциацияси касаба уюшмасининг ижроия қўмитаси аъзолари билан учрашув бўлди. Учрашувга Ҳиндистон Марказий банки касаба уюшмасининг Бош котиби жаноб С.М.Пуни раислик қилди. У Бутун Ҳиндистон банк хизматчилари ассоциацияси касаба уюшмаси номидан делегациямизни тантанали кутиб олдилар. Икки маротаба Ўзбекистонга қилган ташрифларидан бениҳоя мамнун эканликларини изҳор қилдилар.

Тожмаҳал! Буюк аждодларимиз - Бобуршоҳнинг невараси, Ҳумоюннинг ўғли Шоҳжаҳон томонидан суюкли ёри, ақл ва чиройда тенги йўқ Мумтоз Маҳалга бўлган чексиз муҳаббат, садоқати рамзи сифатида бунёд этилган улкан кошона.

Тожмаҳал оқ мармардан бунёд этилган. Унинг оппоқ ёғдулари, олтин билан зийнатланган кўркам гумбазлари, мармар ҳовузлари-ю зилол, ўйноқи фавволаралари кишилар кўнглини ром этади. Бу ерда ер куррасининг ҳамма томонларидан келган сайёҳлар беҳисоб.

... Тожмаҳални зиёрат қилиб юрган индонезиялик бир гуруҳ мусулмонлар Бобур авлодлари - ўзбекистонлик эканлигимизни билганларидан кейин бизни ўраб олиб илиқ сўрашишди.

— Ўзбекистонликлар буюк халқсиз, тарихингиз ҳам, бугунингиз ҳам ибратли,-деди улардан бири, - юртбошингиз Ислом Каримов томонидан амалга оширилаётган улкан ишлар бизларни ҳам қувонтиради.

Юртимиз, аждодларимиз сўнмас заковати, юртбошимиз донолигидан яна бир карра фахр ҳиссини туйдик. Панжоб штатида бўлганимизда Чандагар шаҳри атрофида Шоҳжаҳон томонидан бунёд этилган мафтункор боғ йўлаклари, хиёбонларини айланиб, аждодларимиз зукколигига таҳсинлар айтдик. Боғ қариб 300 гектар майдонни эгаллаган. Унинг бир томонида баланд Ҳимолай тоғлари виқор тўкиб турибди, мармар билан безатилган ҳовузлар, қўш айвонлар, фавворалар... Бир вақтлар Шоҳжаҳон соясида ором олган, баландлиги қирқ метрлар чамаси қадимий дуб дарахти, юртимизда ўсадиган шафтоли, олхўри, анжир дарахтлари гуркираб ривожланган.

Чандагар атрофидаги қишлоқлардан бирида бўлган учрашув катта таассурот қолдирди. Айни буғдой ўрилиб хирмон кўтарилаётган пайт экан. Заминдорлардан бирининг ҳузурига қўшни қишлоқдан 3-4 чоғли киши келгуси йил ҳосилигача қарзга буғдой сўраб келди. Бой ҳар бирига икки юз килодан буғдой тортиб берар экан, уларнинг манзилини ҳам сўрамади. Таажжубланганимизни кўргач, бизда ҳеч ким қарзга хиёнат қилмаган, қилмайди ҳам, деди. Уйини сотиб бўлса-да, қарзини вақтида узади...

Панжоб Миллий банкининг Парванyу шаҳар бўлимида учрашувда бўлдик. Унда С.М.Шант, А.С.Хусхаттри, Панжоб Миллий банк хизматчилари касаба уюшмасининг Бош котиби Сунил Арони Патисла ва бошқалар қатнашишди. Парванyудаги учрашувимиз тугагач, Солан шаҳри томон йўл олдик. У ерда бизни банк раҳбарияти ва ходимлари кутиб олишди. Улар билан бир соатлик учрашув ўтказдик.

Айниқса, Панжобдаги Бобурийлар боғи ўзининг гўзаллиги, нафосати ва дид ила қурилганлиги билан бизни лол қолдирди. Бобурийларни кўрган ва уларни ўз соясида эркалаган 300 ёшли палма дарахтлари, фавворалар, бир-биридан чиройли, ранг-баранг муаттар ҳид таратиб турган гуллар...

Сўнгра Чандагарга етиб келдик. У ерда ҳам банк ходимлари билан учрашув бўлиб ўтди. Кечқурун пойтахт томон йўлга чиқдик. Айнан ўша борган йўлимиздан қайтиб Деҳлига етиб келдик ва у ерда келгусидаги ҳамкорликлар тўғрисида батафсил келишиб олинди. Дўст мамлакат касаба уюшмалари фаолияти, ибратли жиҳатлари ҳақида аниқ тасаввурга эга бўлдик. Самолётга чиқар эканмиз, азиз ва муқаддас она диёримиз, гўзал Ўзбекистон нафасини сезгандай бўлдик. Самолёт ичида янграётган қўшиқдан таралиб турган оҳанг бутун вужудимизни қамраб олди. Ватанга меҳр ва соғинч ҳисси нақадар кучли туйғу эканлигини ҳаммамиз сезиб турар эдик.

Суҳбатдош: Роза САЙДАМЕТОВА.

Ўзбекистон Давлат Жаҳон тиллари университети касаба уюшма қўмитаси талабаларни ижтимоий жиҳатдан муҳофазалаш, уларнинг чуқур билим ва дам олишлари йўлида ибратли тадбирларни амалга ошираяпти.

ТАЛАБАЛАР МУСТАҲКАМ ИЖТИМОИЙ ҲИМОЯДА

Уларда бозор шароити алоҳида инобатга олинган. Аввало илм масканида соғлом муҳит яратиш, ёшлар ўртасидаги ўзаро ҳамжиҳатлик, меҳр-оқибат кўнгилдагидек бўлишига алоҳида эътибор қаратилган. Стипендиялар вақтида бериб борилади. Касабақўм раиси Р.Оғабековнинг таъкидлашича, қисқа вақт ичида 48 талаба рағбатлантирилиб, 60 нафар йигит ва қиз моддий жиҳатдан қўллаб-қувватланган. Физкультура ва спорт ривожланиб бораяпти. Илм соҳибларининг жисмонан соғлом бўлишлари учун барча имконият мавжуд. Бу ўринда «Соғломлаштириш ва даволаш» масканининг роли алоҳида бўлаяпти. Ажойиб спорт залида қизғин мусобақалар ўтказилмоқда. Соғломлаштириш масканидаги физиотерапия, сув муолажалари, тиш даволаш кабинетлари ишидан барча мамнун. Соғлиғини тиклаётганлар кунига уч марта иссиқ овқат билан таъминланган. Кутубхона ёшларнинг энг севимли жойига айланган. Ўзаро мулоқотда баъзи бир муаммолардан ҳам огоҳ бўлдик. Хусусан, университетнинг Қумсон қишлоғидаги ёзги оромгоҳларини қайта тиклаш ва у ерни сўлим масканга айлантириш анчадан буён орзу бўлиб келмоқда. Қолаверса, соғломлаштириш масканидаги баъзи хоналар таъмирга муҳтож. Буларнинг ҳаммаси касаба уюшма фаолларини бирдек ўйлантирмоқда.

Дилноза МАТНАЗАРОВА.

УЛКАН СУВ ОМБОРИ ҚУРИЛМОҚДА

Хатирчи туманидаги Кўксарой қирлари, Оқтов адоғига тирмашган ясси тепаликлар асрлар давомида сувга зор эди. Бу ерлар фақат чўпон-чўлиқларнинг қўй-қўзилари боқиладиган яйлов сифатида фойдаланиларди. Пахтачиликни ривожлантириш баҳонасида бундан 15 йил муқаддам сув омбори барпо этишга киришилган, бироқ қурилиш чала қолган эди.

Навоий вилоят ҳокимлигининг ташаббуси билан Кўксарой сув омборини бунёд этиш қайта бошланди. Самарқанд давлат лойиҳалаш институти ушбу қурилишнинг лойиҳасини тайёрлади. Унга кўра эндиликда 11 миллион куб метр сиғимга эга бўлган сув омбори қурилади. Иншоот ишга туширилгач, Кўксарой қирларидан тортиб то Полвонтош адирларигача, у ёғи Зарафшоннинг ўнг соҳил қирларигача бўлган 1,5 минг гектар ерни ўзлаштириш имкони яратилади.

Шу туфайли Пўлкан шоир номли, «Зарафшон», «Оқ олтин», Қосим Раҳматов, Эшмурод Абдиев номли хўжаликларининг сувга бўлган эҳтиёжи қондирилади ва улар учун яна қўшимча 1000 гектар янги ер ўзлаштирилади.

(ЎзА)

Швеция

OLAMDA NIMA GAP

МАНИЛА. Филиппин ҳукумати Германия, Нидерландия ҳамда Франциядан келтирилаётган сут ва гўшт маҳсулотларининг мамлакатга киритилишини тақиқлаб қўйган эди. Энди мамлакат раҳбариятининг бу қарори бекор қилинди.

Маълум бўлишича, мамлакатга озиқ-овқат экспорт қилаётган мазкур уч давлат вакиллари ҳукуматга маҳсулот сифатига тегишли сертификатлар тақдим этган. Бу ҳужжатларда экспорт қилинаётган маҳсулотлар диоксин моддасидан бутунлай холи экани таъкидланган.

Хабарларга қараганда, бундай таъқиқ Таиландда ҳам бекор қилиниши мумкин.

* * *

ВИНДХУК. *Конго Республикаси денгиз-пиёда қўшинлари собиқ бош вазир Бернару Колеле тарафдори бўлган қўзғолончилардан 130 нафарини қатл этди. Маълумотларга қараганда, қўзғолончилар Конго дарёси орқали чегарани кесиб, хорижга қочиб кетмоқчи бўлган.*

Ҳукумат армияси вакилларининг таъкидлашича, қўзғолончилар замонавий қуроллар билан қуролланган ва аскарларга жиддий қаршилик кўрсатган.

* * *

РИГА. Финляндия ҳукумати раҳбари Пааво Липпонен таклифига биноан, Латвия президенти Вилис Криштопанс амалий ташриф билан мазкур давлатга кетди.

Маълумки, тез орада Финляндия Европа Иттифоқи раислигини Германиядан қабул қилиб олади. Латвия ҳукумати эса, жорий йилнинг сўнггида мамлакатни Европа Иттифоқига қабул қилиш юзасидан музокараларга жалб қилинишига умид билдирмоқда. Икки томонлама учрашувларда ана шу масала хусусида фикр алмашиш кўзда тутилган.

(ЎзА)

ҚЎШИҚЛАРДА ЮРТ МАДҲИ

Навоий шаҳридаги «Фарҳод» маданият саройида Ўзбекистон қўшиқ байрами кўрик-танловининг вилоят босқичи якунланди. Унда 30 дан ортиқ бадиий ҳаваскорлик жамоалари ва якка хонандалар иштирок этди. Навоий шаҳридаги «Фарҳод» маданият саройи яккахон ашулачиси Шерзод Остонов Алишер Икромов мусиқаси, Иброҳим Жиянов шеъри билан ижро этган «Ўзбекистоним» қўшиғи учун 1-даражали диплом билан тақдирланди. Энди у кўрик-танловнинг республика босқичида қатнашади.

ШЎРОБОДГА ГАЗ КЕЛДИ

Нуробод туманида аҳолини ичимлик сув, табиий газ билан таъминлаш, чўпонлар маданий-маиший турмушини яхшилашга алоҳида эътибор берилмоқда. Куни-кеча бу ердаги Шўробод қишлоғи хонадонларида ҳам «зангори олов» ёнди. Бунда Жанубий кон бошқармасининг оталиқ ёрдами салмоқли бўлди.

УЧҚЎПРИК КОЛЛЕЖИ

Учқўприк туманида 750 ўқувчига мўлжалланган касб-ҳунар коллежи қурилиши бошланди. Замонавий асбоб-ускуналар билан жиҳозланадиган янги билим масканида асосан енгил саноат, автомобилларга техник хизмати кўрсатиш ҳамда қурилиш тармоқлари учун малакали мутахассислар тайёрланади. Узоқ қишлоқлардан келиб ўқийдиган ёшлар учун 200 ўринли ётоқхона, шунингдек, спорт мажмуалари ҳам қурилади.

ЯНГИ ТЕХНОЛОГИЯ АСОСИДА

Тошкент вилояти «Матлуботсавдо» акциядорлик компанияси тизимида замонавий жиҳозланган ишлаб чиқариш тармоғи яна биттага кўпайди. «Қибрайнон» корхонаси янги мажмуи маҳсулот бера бошлади. Илғор технология матлуботчиларга кунига 3,6 тонна маҳсулотни сотувга чиқариш имконини берди.

Компания тизимида йил бошидан буён тўққизта ана шундай замонавий ишлаб чиқариш цехи ташкил этилди. Натижада 130 нафар ёш иш билан таъминланди.

Халқ тавқи-лаънати

Шу кунларда мамлакатимиз фуқаролари 16 феврал куни Ватанимиз пойтахти Тошкентда Ўзбекистон Президенти ҳамда мамлакат Конституциявий тузумига тажовуз қилган, кўпорувчилик каби бағоят оғир жиноятлар содир этган 22 нафар ўзимиздан чиққан балоларнинг ёвузликлари, маънавий қиёфаси хусусида фикр-мулоҳаза юритмоқдалар. Қора курсида ўтирганларга синчковлик билан назар ташлар эканман, одам боласи наҳотки шу даражада юз тубан кетса, ўз Ватанига, ўз Президентига қарши боришга уларни ким, нима мажбур этди, каби саволлар қалбимни ўртарди.

ЎЗИМИЗДАН ЧИҚҚАН БАЛОЛАР

Бегали Султонов. 9 июн куни суд ҳайъати бу шахсни гувоҳ сифатида сўроқ қилди. Мазкур шахс 16 феврал воқеаларига бевосита замин ҳозирлаганлардан бири бўлиб чиқди. Б.Султонов 1999 йилнинг 16 март куни Қирғизистон Республикасининг Бишкек шаҳрида қўлга олинган. Тезкор тергов ҳаракатлари давомида маълум бўлишича, бу қабиҳ инсон Андижон шаҳрида яшовчи Жаҳонгир Абдуллаев, Қодир Соипов, Боқижон Солиев, Неъмат ва Азиз Каримовлар билан тил бириктириб, шу йилнинг 14-16 январ кунлари ўзлари яшаётган шаҳарнинг Муҳиддинов кўчаси 7-хонадонда истиқомат қилувчи Ҳусниддин Закирдинов гўшасида 11 қоп портловчи моддани террорчилик жинояти содир этиш мақсадида тайёрлашган. Сўнг уни Боғишамол даҳаси Орол кўчасидаги хонадонда сақлашган. Шу йилнинг феврал ойи бошларида Неъмат ва Азиз Каримовлар ушбу портловчи моддани Андижон шаҳрининг Ашурали Ҳайдаров кўчасида яшовчи қариндоши Абдураҳим Қодирохуновнинг уйига олиб келишиб, унга: «Шу селитралар сизникида туриб турсин»,- деб ташлаб кетишган. Хавфли моддалар ана шу уйдан ашёвий далил сифатида олинган. Маънавий қиёфаси, ёвузликларини сўз билан таърифлаш қийин бўлган Бегали Султонов ярамас шериклари билан Тошкентда Президент ҳаётига суиқасд уюштириш, одам ўғирлаш, портлатиш каби режаларни ишлаб чиққан. У икки тонна портловчи моддани тайёрлашда бевосита қатнашган.

Ўзингдан чиққан балога, қайга борарсан давога деганларидек, жаҳолат ботқоғига ботган ёвуз кимсаларни ким деб, нима деб аташни билмайсан киши.

Ёвузлар фаолияти қўпорувчилик, бузғунчилик бўлгани учун ҳам бағоят хавфлидир. Суд жараёни ҳар биримизни яна бир бор ўта ҳушёрликка даъват этди. Ислом дини, мусулмончиликка тамоман зид хатти-ҳаракатлар қилаётган, ёшларимиз онгини заҳарлаётган кимсаларга қарши муросасиз курашиш лозимлигини уқтиргандек бўлди. Бир фуқаро сифатида «Ҳизбут-т-таҳрир» (Озодлик партияси)нинг турган битгани касофат эканлигига қатъий ишонч ҳосил қилдим. Бу оқимга мансуб кишилар ёшлар қўлига Қуръони Карим тутқазиб қасам ичириб, йўлдан урмоқдалар. Муфтий ҳазратлари йўлдан адашган бандалар қандай йўл тутишлари кераклигини вақтида баён қилдилар.

Суд жараёнида жуда кўп жумбоқлар ойдинлашиб бораётир. Жабрланувчилар, гувоҳлар кўргазмалари билан бирга 9 июн куни 16 феврал воқеаларига оид тасвирлар намойиш этилганида суд залидагиларнинг барчаси ниҳоятда эзилди, Ватан хоинларига нисбатан ғазаби ошиб-тошди. Қарангки, бу муддатлик айбланувчиларнинг ўзларида ҳам диёнат, дунё охирати хусусида бир тўхтамга келганликларини кўрсатди. Судланувчи Козим Зокиров суд томонидан ҳозирданоқ ҳар қандай жазо берилишига тайёрлигини билдириб, ўз ҳимоячисидан уни ҳимоя қилмаслигини сўради. Яна бир ёвуз кимса - Зайниддин Асқаров суд раисидан сўз сўраб жумладан шундай деди:

- 1992 йилдан 1999 йилнинг 16 февралигача бўлган воқеаларнинг ҳаммасини эшитиб, шундай хулосага келдим. Динни ниқоб қилиб дин орқасидан мол дунё учун босқинчилик қилишган экан. Шунинг учун мен халқимдан бир нарсани тушунишларини илтимос қилар эдим. Халқимиз доно халқ, Ислом дини бутун дунёдаги мусулмонлар, хусусан Ўзбекистонимиздаги мусулмонларнинг ҳам муқаддас динидир. У мана бу ерда ўтирган пулга сотилганларнинг дини эмас. Шунинг учун исломий ҳаракатда юрганлар, Қуръон ва Ҳадисга амал қилаётганлар шу ишни қилишар экан, деган тушунчага бормасликларини илтимос қиламан. Сўзимнинг охирида шуни айтмоқчиманки, Ўзбекистоннинг ичида қурол ва детонаторлар билан беркиниб юрган кимсаларнинг борлигини биламан. Уларга қарата айтмоқчиманки, агар Аллоҳнинг розилигини топмоқчи бўлсангиз, динга хизмат қилмоқчи бўлсангиз, келиб таслим бўлинглар...

Одамларга синчков назар ташлайман. Қалблар уйғоқ, ҳар бир фуқаро ўзига тўғри хулосалар чиқариб олмоқда. 80 ёшли Турсун ота Шокировнинг маҳалла ёшлари билан учрашувдаги ушбу сўзлари юрагимдан чуқур жой олди: «Террорчиларнинг ҳар қандай уринишлари ҳам сиёсий, ҳам иқтисодий жиҳатдан барқарор мамлакат — Ўзбекистон Республикасига муносабатни ўзгартира олмайди. Халқ томонидан сайланган, халқ дарди билан яшаётган, халқ меҳрини қозонган Президентга қўл кўтарганлар халқ ғазаби, халқ қарғиши омон қўймас.»

Шуҳрат РЎЗИЕВ,
ИИВ матбуот маркази ходими.

Адолат мезонлари

«Ҳар бир фуқаро, ҳар бир инсон ўз ҳақ-ҳуқуқини яхши билиши ва уни ҳимоя қила олиши зарур. Одамларни ҳуқуқий маданият, ҳуқуқий онг, ҳуқуқий билимлар билан қуроллантириш асосий вазифалардан бири бўлиши шарт!»

Ислом КАРИМОВ

ҲУҚУҚИНГИЗНИ ТАЛАБ ВА ҲИМОЯ ҚИЛИШНИ БИЛИНГ!

Ҳар бир фуқаро ўз хақ-ҳуқуқи, бурчи, жамият ва оила олдидаги масъулиятини пухта билмас экан, уни ҳаётий эҳтиёж сифатида англамас экан, бундай жамиятда қонун устуворлигига, адолат мезонлари барқарор бўлишига эришиб бўлмайди. Бугунги кунда ҳамюртларимиз Конституциямизда мустаҳкамлаб берилган хақ-ҳуқуқларини ҳимоя ва талаб қилишни биладиларми? Шу мазмундаги саволлар билан Олий Суд раисининг фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъати раиси Машҳура САФОЕВАга мурожаат қилдик.

- Давлатимиз мустақилликка эришгач, инсон ҳуқуқларини муҳофаза қилиш йўлида улуғ ишлар амалга оширилди. Жумладан, ҳуқуқ-тартибот органларини жазоловчи органдан ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органга айлантириш борасида суд органларига холисона иш кўришлари учун катта имкониятлар яратилди.

- Дарҳақиқат, мамлакатимиз мустақил бўлганидан кейин биз демократик ҳуқуқий давлат қуриш йўлига қадам қўйдик. Бу эса, фуқаролар ҳуқуқи тўла таъминланган давлат барпо этиш демакдир. Саволингизга бироз кенгроқ изоҳ беришимга тўғри келади. Фуқаролар ҳуқуқи тўла ҳимоя қилиниши бу фақатгина ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ёки ҳуқуқ-тартибот органларигагина боғлиқ эмас. Бунинг учун аввало давлатимизда қонун устуворлигини таъминлаш зарур бўлади. Уни таъминлаш учун эса, ҳар бир фуқаро қонунларда белгиланган ўз ҳақ-ҳуқуқларини, бурч ва масъулиятларини чуқур эгаллаган бўлишлари лозим. Шуни унутмаслик керакки, қонун-қоидаларни яхши билган кишилар асло қоқилмайдилар.

Афсуски, фуқаролар ҳар доим ҳам қонунларда белгиланган ҳуқуқ, бурч ва масъулиятларини яхши билавермайдилар. Бунинг устига қаерга, қандай ва кимга мурожаат қилишларини тушунмайдилар. Фикримнинг далили сифатида бир неча мисол келтириб ўтмоқчиман: Яккабоғ тумани Галабута қишлоғида яшовчи Хўжанова турмуш ўртоғи Б.Хуррамов билан бирга қурган уй-жойлари ва орттирган мол-мулкларини олиб беришни сўраб Вазирлар Маҳкамасига мурожаат қилган. Ушбу масалани ҳал қилиш Вазирлар Маҳкамаси ваколатига кирмаслиги сабабли у Олий судга юборилган. Олий судда ариза ўрганиб чиқилиб, уй-жойига киритиб қўйиш, уни бўлиш, мол-мулкларини олиб бериш ҳақида даъво ариза билан низоли уй жойлашган ҳудуддаги туман (шаҳар) судига мурожаат қилиш лозимлиги тушунтирилган хат ёзилди.

Чироқчи туманидан Я.Бойқобилов, З.Пардаевлар ҳам Ўзбекистон Республикаси Президенти Девонига; Чилонзор туманида яшовчи М. Каримова, Термиз шаҳрида яшовчи Т.Қодировалар ҳам худди шундай мазмундаги шикоят ва аризалар билан турли юқори органларга ҳамда Олий судга мурожаат қилганлар. Ачинарлиси шундаки, улар ўз аризаларида қачон, қайси суд томонидан иш кўрилгани ва у қандай ҳал қилинганлиги тўғрисида суд қарорини илова қилмаганлари ҳолда ёрдам беришни сўраганлар. Ўз-ўзидан маълумки, бундай мазмундаги шикоят ёки аризаларни ҳал қилиш имконияти мавжуд эмас. Лекин биз қонун-қоидаларга суянган ҳолда иложи борича фуқаролар ҳуқуқини холисона ҳимоя қилишга ҳаракат қиламиз.

- Демак, ҳуқуқимизни ҳимоя қилишимиз кўпроқ ўзимизга, яъни қонун-қоидаларни яхши ўзлаштира билишимизга боғлиқ экан. Сиз фуқароларнинг қандай масала бўйича қаерга мурожаат қилишларини яхши билмасликлари хусусида гапирдингиз. Шу ўринда фуқароларнинг ўз ҳақ-ҳуқуқларини талаб қилиб Олий суд ёки бошқа судларга мурожаат қилиш тартиблари ҳақида ҳам тушунча бериб ўтсангиз.

- Саволингизга жавоб беришдан олдин бир нарсани алоҳида таъкидлаб ўтишим лозим. Олий суд қонуний кучга кирган суд қарорларининг асослилигини назорат тартибида текширади.

Ўзбекистон Республикасининг 1995 йил 30 августда қабул қилган «Фуқароларнинг ҳуқуқларини ва эркинликларини бузадиган ҳатти-ҳаракатлар ва қарорлар устидан судга шикоят қилиш тўғрисида»ги Қонуни қабул қилинган. Бу қонунга асосан ҳар бир фуқаро, давлат органлари, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, жамоат бирлашмалари, фуқароларнинг ўз-ўзини бошқариш органлари ёки мансабдор шахсларнинг ғайриқонуний хатти-ҳаракатлари (қарорлари) билан ўз ҳуқуқлари ёки эркинликлари бузилган деб ҳисобласа, шикоят билан судга мурожат қилишлари мумкин. Лекин фуқаролар бу қонун берган ҳуқуқлардан етарлича фойдаланаётганлари йўқ.

Шикоят билан мурожаат қилиш тартиби ва муддатлари ҳақида тўхталадиган бўлсак, фуқаро ўз ҳуқуқлари ва эркинликларини бузадиган хатти-ҳаракатлар (қарорлар) устидан шикоят билан бевосита туман (шаҳар) судига ёки тобелик тартибида юқори турувчи органга ёҳуд мансабдор шахсга ўз ҳуқуқи ва эркинликлари бузилганидан хабар топган кундан бошлаб уч ой ичида мурожаат қилиш ҳуқуқига эга.

Тобелик тартибида, яъни шикоят қилинаётган органдан юқори турувчи орган, мансабдор шахс шикоятни бир ойлик муддатда кўриб чиқиши шарт. Агар шикоят қаноатлантирилмаган бўлса, ёки фуқаро шикоят берган кундан бошлаб бир ой мобайнида жавоб олмаган бўлса судга шикоят билан мурожаат қилишга ҳақли.

- Шикоятни бевосита ҳуқуқи бузилган шахс берадими ёки унинг қариндошлари ҳам бериши муминми?

- Шикоятни ҳуқуқлари, эркинликлари бузилган фуқаро ёки унинг вакили, шунингдек, фуқаронинг илтимосига биноан жамоат бирлашмасининг, меҳнат жамоасининг ваколат берилган вакили бериши мумкин.

Вакилнинг ваколати Фуқаролик процессуал кодексининг 53-моддасида кўрсатилган тартибда расмийлаштирилади.

Биринчидан, вакилнинг (ота-онаси ёки бошқа қариндоши) ваколатлари, яъни унга юклатилган вазифалар қонунга мувофиқ берилган ва расмийлаштирилган ишончномада ифода этилган бўлиши лозим.

Фуқаролар берадиган ишончномаларни нотариуслар ёки нотариал ҳаракатларни амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган бошқа мансабдор шахслар тасдиқлайдилар.

Вакилнинг ваколатида унга юклатилган барча ҳаракатлар, яъни судга ариза бериш, ундан воз кечиш, аризадаги талабларни камайтириш, кўпайтириш ёки ўзгартириш, келишув битими тузиш, суднинг қарори устидан шикоят қилиш ва бошқа ҳаракатлар алоҳида кўрсатилиши шарт...

(Давоми бор.)

Имтиёз

ҲАЁТИМИЗ ГУЛЛАРИ МАНФААТИНИ КЎЗЛАБ

Ўзбекистон Республикасининг «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонунига мувофиқ ўз аъзоларининг меҳнат қилиш, дам олиш, меҳнат ҳавфсизлиги ва ижтимоий-иқтисодий масалалари бўйича ҳимоя қилиш касаба уюшмаларининг асосий вазифаларидан бири ҳисобланади. Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш ходимлари касаба уюшмаси Марказий қўмитаси бу борада Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳар ва вилоятлар соҳа ходимлари касаба уюшмалари ходимлари билан биргаликда кўпгина ишларни амалга оширди.

Юқорида кўрсатиб ўтилган масалалар бўйича вилоятларда касаба уюшма фаоллари иштирокида семинарлар ўтказилиб, вилоят касаба уюшма қўмиталари меҳнат қонунига оид адабиётлар, меҳнат хавфсизлиги, ходимларни ижтимоий-иқтисодий ҳимоялаш ҳамда меҳнат қонунчилигига оид масалалар бўйича услубий қўлланмалар билан таъминланди. Бу жойларда қонун бузилишининг олдини олишга ёрдам бермоқда.

1996 йилнинг 1 апрелидан Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг амалга киритилиши муносабати билан меҳнат шароити ноқулай ва алоҳида тусга эга бўлган ишларда ишлаётган ходимларга бериладиган қўшимча таътиллар рўйхати бекор қилинган эди. Натижада соҳа ходимларига бундай қўшимча таътилларидан фойдаланишларида айрим хатоликларга йўл қўйилларди. Меҳнат кодексининг 137-моддасига асосан ходимларга таъкидлаб ўтилган қўшимча таътиллар берищидан олдин ишчи жойларини аттестациядан ўтказиш, яъни меҳнат шароитларини баҳолаш кераклиги кўрсатиб ўтилган. Бундай ишларни амалга ошириш учун эса катта маблағ ва узоқ муддат талаб қилинади.

Шунинг учун Марказий қўмита томонидан соҳа ходимларининг дам олиш ҳуқуқларини ҳимоя қилиш мақсадида Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва Марказий қўмита ўртасида 1999-2000 йилларга мўлжаллаб тузиладиган ўзаро Битимга ишчи ўринлари аттестациядан ўтгунга қадар соҳа муассасалари ходимларининг олдинги, яъни 1996 йил 1 апрелга қадар амалда бўлган йиллик меҳнат таътилларининг умумий давомийлиги сақланиб қолишлиги тўғрисида таклиф киритилди. Бу таклиф қабул қилиниб 1999 йил 23 апрелдаги Соғлиқни сақлаш вазирлигининг қўшма қарори билан тасдиқланди.

Тошкент шаҳар соғлиқни сақлаш ходимлари касаба уюшмаси қўмитаси ҳам соҳа ходимларини, айниқса, 1999 йил - Аёллар йилида Тошкент шаҳар Соғлиқни сақлаш Бош бошқармасига 1997-1999 йилларга мўлжалланган ўзаро Битимга қўшимчалар киритиш таклифлари билан чиқди. Бу таклифлар ҳар томонлама кўриб чиқилиб, 1999 йил 3 апрелдаги Тошкент шаҳар ҳокимияти Соғлиқни сақлаш Бош бошқармаси ҳайъати ва Тошкент шаҳар Соғлиқни сақлаш ходимлари касаба уюшма қўмитаси Раёсатининг қўшма қарори билан қуйидагилар тасдиқланди:

— ўн тўрт ёшга тўлмаган уч ва ундан ортиқ боласи бор аёлларга маоши сақланган ҳолда иш кунини 1 соатга қисқартириш;

— 1999 йил аёлларга меҳнат таътилига уч кун ишидан иборат ҳақ тўланадиган қўшимча таътил бериш.

Демак, Тошкент шаҳар ҳокимияти Соғлиқни сақлаш Бош бошқармасига қарашли бўлган соғлиқни сақлаш муассасаларида хизмат қилаётган аёллар юқорида кўрсатиб ўтилган имтиёзлардан тўлиқ фойдаланишга ҳақлидирлар.

Амалдаги Меҳнат қонунчилигида ёш болали аёлларга кўплаб имтиёзлар белгиланган. Лекин, бу имтиёзлар муассасаларда фаолият кўрсатаётган барча аёлларга ҳам тадбиқ этилади, деб бўлмайди.

Масалан, Меҳнат кодексининг 232-моддасига мувофиқ икки ва ундан ортиқ ўн икки ёшгача ёки 16 ёшгача ногирон боласи бор аёлларга ҳар йили уч кун ишидан кам бўлмаган муддат билан ҳақ тўланадиган қўшимча таътил берилиши керак.

Бироқ, текширувлар давомида қонуннинг бу талаби Тошкент шаҳридаги санатория-эпидимиология станцияларида тўлиқ бажарилмаётгани аниқланди.

Қашқадарё вилоят соғлиқни сақлаш муассасаларида, вилоят Онкология диспансерида, кўз касалликлари шифохонасида, Усмон Юсупов туман марказий шифохонасида ўтказилган текширищда ҳам Меҳнат кодексининг 232-модда талаблари тўлиқ бажарилмаётганлигининг гувоҳи бўлдик. Бу масала Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш ходимлари касаба уюшмаси Марказий қўмитасининг Раёсат йиғилишида кўриб чиқилиб, тегишли қарор қабул қилинди ва бу каби қонун бузилишларига чек қўйилди.

Текширувлардан, муассаса раҳбарларининг қонунни яхши билмасликлари, соғлиқни сақлаш бошқармаларида ҳуқуқшунослар йўқлиги қонунга риоя қилинмаслигининг асосий сабабларидан бири эканлиги маълум бўлди.

Карим МУХТОРОВ,
Ўзбекистон соғлиқни сақлаш ходимлари касаба уюшмалари Марказий қўмитаси меҳнат ҳуқуқлари Бош нозири.

«ИШОНЧ»НИНГ ҲУҚУҚИЙ МАСЛАҲАТХОНАСИ

ҚОНУНГА ҲУРМАТ ФАРЗ

Баъзан ҳуқуқий меъёрларнинг бузилишида мансабдор шахслар билвосита сабабчи бўлмоқдалар. Улар йўл қўйилган камчиликларини дилдан ҳис этиб турсалар-да, уни тузатишга ҳаракат қилмайдилар. Гўёки ишловчилар олдида обрўсизланиб қоладигандек. Натижада жамоада турли келишмовчилик, юқори идораларга шикоятлар оқимининг кўпайишига имкон беради. Бундай ҳолатлар ишлаб чиқариш жараёнига, салбий таъсир ўтказади, холос.

Жиззах вилоятидаги Бахмал туманининг Ўсмат қишлоқ қўрғончасида истиқомат қилаётган Буврайҳон Собирова шундай ёзади:

«Мен йигирма йилдан бери бир жойда - электр алоқа тармоғида алоқачи бўлиб ишлаб келардим. Беш нафар фарзандим бор. Эрим оиламиздан воз кечган. Кўп қаватли уйда тураман. Қўшимча даромад олиш имконияти йўқ. 1997 йилда ўртача ойлик иш ҳақим 2700 - 3000 сўмни ташкил қиларди. Ушбу маошга болаларимга озиқ-овқат, кийим-кечак, мактаб ўқув қуроллари сотиб олиб берардим. Бироқ корхонамизда штат қисқартирилиши муносабати билан ўтган йили вазифамдан озод этилдим. Ишдан бўшатилишда амалдаги меҳнат қонунларининг 103-модда 1 ва 3-бандларида кўрсатилган ҳуқуқий меъёрлар қўпол равишда бузилган. Чунки, бу ўринда менга нисбатан адолатсизлик қилинди. Негаки, ишдан бўшатилаётганда ходимларни ҳар томонлама ўрганиб чиқиб, сўнг бирор хулосага келиш лозим. Айни пайтда қонунда имтиёзлар ҳам назарда тутилганки, у билан ҳисоблашмаслик - муқаддас қонунга нисбатан ҳурматсизлик бўлади. Ажаблантирадиган ҳол шундаки, шўъба электр алоқаси бошлиғи Элибой Равшанов менинг ўрнимга ёш қизни ишга қабул қилган. Бу ҳақда шикоят қилиб, кўп идораларга бош урдим, аммо бирор натижа чиқмади. Ахийри туман судига ариза ёздим. Суд шикоятимни прокуратурага оширди. Прокурор ёрдамчиси Зокир Шамсиев адолатни ўрнатишга астойдил киришмади. Ваҳоланки, 1997 йилнинг ноябр ойидан 1999 йилнинг март ойигача менга етказилган моддий ва маънавий зарар учун 64 минг сўм беришлари керак эди.

Март ойининг охирида вилоят электр алоқа Бошқармасига янги раҳбар келди. Мен у кишининг ҳузурларига арз қилиб бордим. Ҳуқуқий меъёрларнинг бузилганлигини пайқаган янги бошлиқ Э.Равшановга ўз ўрнимга тикланишим учун буйруқ чиқаришни топширди. Лекин у ғайриқонуний йўл тутиб, раҳбар кўрсатмасига итоат қилмай, мени ҳисобхонага ишга ўтказди. Тавба, бухгалтерия тўғрисида махсус маълумотга эга бўлмасам, бу соҳада қандай фаолият кўрсатишим мумкин? Шунинг учун Сизлардан илтимос қилиб сўрайманки, мутахассислигим бўйича ишга тикланишим ҳамда бир ярим йил мобайнида кўрган моддий ва маънавий зарарларни ундириб беришингизни сўрайман.»

Шуни айтиш керакки, 24 май куни «Жиззах-Телеком» Шўъба корхонасининг Бахмал туман филиали директори Э.Равшановга 2-даражали ҳуқуқшунос, туман прокурори Ф.Б.Турсунов томонидан 1998 йил 18 январдаги 32-сонли буйруқни бекор қилиш тўғрисида протест (раддия) юборилган ва ҳақли эътирозларга сабаб бўлаётган топшириқни бажариш учун 10 кун муҳлат берилган. Аммо бунда ҳам мансабдор ғуруридан устун келолмади.

Ушбу масала Ўзбекистон Алоқа ходимлари касаба уюшмаси Марказий қўмитаси раиси Т.Н.Назаржонов, Жиззах вилояти Бирлашган касаба уюшмалари қўмитаси раиси Н.И.Мамадалиева иштирокида батафсил кўриб чиқилди. Туман бўлими директори Э.Равшанов қонуний асосларда ўз буйруғини бекор қилди. Фуқарога етказилган барча зарарларни тўлаш маъмурият зиммасига юклатилди. Топшириқ талабларининг бажарилиши эса қатъий назоратга олинди.

Муродулла ҒАФУРОВ.

Республика прокуратурасининг Судларда жиноий ишлар кўрилишида прокурор ваколатини таъминлаш бошқармасида доимо иш қизғин. Бошқарма бошлиғи, 3-даражали Давлат адлия маслаҳатчиси Бахтиёр Пўлатов ҳамкасблари билан навбатдаги вазифаларни муҳокама қилмоқда.

Р.ШАРИПОВ олған сурат.

Ҳамидулла ПРЕМҚУЛОВ:

ИШГА ҚАБУЛ ҚИЛИШ ВА УНИ РАСМИЙЛАШТИРИШ

... Ишлаб турганлар билан шартноманинг ёзма шаклига ўтиш қуйидаги тартибда амалга оширилади:

Иш берувчи ишлаб чиқаришдаги, технологиядаги, меҳнатни ташкил қилишдаги кутилаётган ўзгаришлар ҳақида ходим алоҳида ёзма равишда тилхат олиб (агар у огоҳлантиришни олишдан ёки у билан танишиб имзо чекишдан бош тортса, бу ҳақда тегишли далолатнома тузиб қўйиш керак) икки ой олдин огоҳлантириб қўйилиши шарт. Бу мухлат тугагандан кейин ёки тарафларнинг келишувига биноан у тугамасдан олдин ҳам, агар ходим меҳнатнинг янги шароитларида ишни давом эттиришга рози бўлса, меҳнат шартномаси ёзма равишда тузилиб меҳнат муносабатлари давом эттирилаверади. Мабодо, ходим меҳнатнинг янги шароитларида ишлашга рози бўлмаса, у билан меҳнат шартномаси Меҳнат Кодексининг 89-моддасига биноан бекор қилиниши мумкин. Бунда ходимга қонунчиликда назарда тутилган бир қатор кафолат ва имтиёзлар берилади.

Иш берувчининг зиммасига эса, аввалги меҳнат шартларини сақлаб қолиш имконияти йўқлигини исботлаб бериш мажбурияти юклатилади. Масалан, дейлик, муҳандиснинг иш ўрни корхона янги техникалар билан жиҳозланиши муносабати билан иш ҳажми камайди. Энди уни ҳар куни 8 соатдан ишлатишга ҳожат йўқ. Унинг тўрт соатдан ишлаши ҳам корхона учун етарли бўлиб қолди. Мана бу ҳолатни меҳнат шартлари ўзгариши ҳолати дейиш мумкин.

Тушунарлироқ бўлиши учун бу ҳолатни яна бир мисол орқали кўриб чиқсак. Иш берувчи корхонада технологиядаги, ишлаб чиқариш ва меҳнатни ташкил этишдаги омилларнинг биронтасида ҳам ҳеч қандай ўзгариш бўлмаса-да, бир ёки бир-нечта ходимга фалон вақтда сизнинг штатингиз қисқаради деб огоҳлантириш берди. Бу огоҳлантириш муддати ўтгандан кейин ходимга МКнинг 92-моддасига биноан корхонада мавжуд бўлган бошқа бўш ўринни таклиф этди. Ходим эса, бу ишга ўтишга рози бўлмади,-дейлик: маоши камлиги учун. Бу ўринда биз юқорида айтиб ўтганимиздек, МКнинг 89-моддасига биноан меҳнат шартномаси бекор қилиниши мумкин эмас. Чунки меҳнат шартларини ходимнинг розилигисиз ўзгартиришга фақат технологиядаги, ишлаб чиқариш ва меҳнатни ташкил этишдаги ўзгаришлар, ишлар (маҳсулот, хизматлар) ҳажмининг қисқарганлиги, башарти бундай ўзгаришлар ходимлар сони ёки ишлар хусусиятининг ўзгаришига олиб келиши олдиндан аниқ бўлган ҳолларда гина йўл қўйилади.

Меҳнат шартномасининг кучга кириши ва ишнинг бошланиши ҳақида айтадиган бўлсак, қонун ҳужжатларига мувофиқ тузилган меҳнат шартномаси у имзоланган пайтдан бошлаб кучга киради. Ходим шартномада белгилаб қўйилган кундан ўзининг меҳнат вазифаларини бажаришга киришмоғи лозим. Агар меҳнат шартномасида ишнинг бошланиш куни ҳақида шартлашилмаган бўлса, ходим меҳнат шартномаси имзоланган иш кунининг (сменанинг) эртасидан кечикмай ишга тушмоғи лозим. Баъзида амалиётда шундай ҳолатлар юз беради-ки, шартнома тузилиб, ишга қабул қилиш буйруқ билан расмийлаштирилгандан кейин ходим бир кун ҳам, бир соат ҳам ишга чиқмайди. Хўш, бунда нима қилиш керак, меҳнат шартномасини қандай бекор қилиш керак, деган савол туғилади. Бундай ҳолатларда иш берувчи томонидан»- ходим ўз меҳнат вазифасини бажаришга киришмаганлиги сабабли у билан тузилган фалон сонли, фалон кундаги меҳнат шартномаси юридик кучга кирмаганлиги сабабли бекор қилинди деб ҳисоблансин, - деган мазмунда буйруқ чиқаришнинг ўзи етарлидир.

Меҳнат шартномаси тарафларнинг келишувига биноан дастлабки синов муддати шарти билан ҳам тузилиши мумкин:

— ходимнинг топширилаётган ишга лаёқатлилигини текшириб кўриш;

— ходим меҳнат шартномасида шартлашилган ишни давом эттиришининг мақсадга мувофиқлилиги ҳақида бир қарорга келиши лозим.

Дастлабки синовни ўташ ҳақида меҳнат шартномасида шартлашилган бўлиши керак. Бундай шартлашув бўлмаган тақдирда ходим дастлабки синовсиз ишга қабул қилинган, деб ҳисобланади.

Ҳомиладор аёллар, уч ёшга тўлмаган боласи бор аёллар, корхона учун белгиланган квота ҳисобидан ишга қабул қилинганда, шунингдек, олти ойдан кам муддатга ишга қабул қилиш ҳақида ходимлар билан меҳнат шартномаси тузилганда дастлабки синов белгиланмайди.

Дастлабки синов муддати уч ойдан ошиб кетмаслиги керак. Вақтинча меҳнатга қобилиятсизлик даври ва ходим узрли сабабларга кўра ишда бўлмаган бошқа даврлар дастлабки синов муддатига киритилмайди. Ходимларга меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ва корхонада ўрнатилган меҳнат шартлари дастлабки синов даврида тўлиқ тадбиқ этилиб, меҳнат стажига киритилади.

МКнинг 87-моддасига биноан дастлабки синов муддати тугагунга қадар ҳар бир тараф иккинчи тарафни уч кун олдин ёзма равишда огоҳлантириб, меҳнат шартномасини бекор қилишга ҳақлидир. Бундай ҳолда иш берувчи меҳнат шартномасини синов натижаси қониқарсиз бўлган тақдирдагина бекор қилиши мумкин.

Меҳнат шартномасини бекор қилиш тўғрисида қайд этилган модданинг биринчи қисмида назарда тутилган огоҳлантириш муддатини қисқартиришга фақат шартнома тарафларининг келишуви билан йўл қўйилади.

Синов муддати даврида ёки меҳнат шартномаси тарафларнинг келишуви билан белгилаб олинган огоҳлантириш муддати мобайнида ходим меҳнатга оид муносабатларини бекор қилиш тўғрисида берилган аризани қайтариб олишга ҳақлидир.

Агар дастлабки синов муддати тугагунга қадар тарафлардан бирортаси ҳам меҳнат шартномасини бекор қилишни талаб қилмаган бўлса, шартноманинг амал қилиши давом этади ва бундан кейин уни бекор қилишга умумий асосларда йўл қўйилади.

Боши 8 июн сонида

Саҳифани Дилором АЛЛАҚУЛОВА тайёрлади.

Ўзликка қайтиш

Бугун фан кишилари Улуғбек ва Хожа Аҳрор, Ибн Сино ва Форобий, Беруний ва бошқа буюк шахсларнинг ҳеч қандай диний мафкура қурбони бўлмаганликларини, аксинча улар ўз даврининг фарзанди эканликларини, Ибн Синога «Шайх урраис», Форобийга «Устоди соний» унвонлари Ислом фалсафаси бўйича берилганлигини яхши биладилар. Зотан шу пайтгача турли ижтимоий-тарихий ва фалсафий асарларда ёзилганидек, Бобораҳим Машраб (1640-1711) яшаган муҳитда ислом дини кишилар онгини маънавий жиҳатдан жаҳолат оғуси билан заҳарлаб, уларни эзувчи синфларга абадий итоат қилишга даъват этар эди, каби фикрлар бир томонлама қараш эканлигини энди-энди англаб турибмиз.

БИЗ МАШРАБНИ ҚАНДАЙ ТУШУНАМИЗ?

Аксинча, дин одоб-аҳлоқ, руҳий-маънавий поклик ва равнаққа даъват, шу билан бирга меҳнатга, ер юзини обод қилишга, ҳаётни гўзал ҳолатда ўтказишга ҳам чорлов сифатида тобора қалбимизни забт этмоқда.

Энди айтинг-чи, бундан уч ярим аср муқаддам яшаган Машраб динсиз бўлиши мумкинмиди? Машраб ҳам ўз даврининг фарзанди эди ва ҳар бир ишни бошлашдан олдин бисмиллони ва Аллоҳ (Кулҳуваллоҳу-аҳад-Аллоҳ бирдир, яъни ягонадир. Қуръон-ихлос сураси, 1-оят)нинг номини тилга олган ҳолда, Аллоҳнинг номи унинг ҳар бир бандалари қалбига муҳрланганлигини, унинг минг бир сифати борлигини, у одам зоти пайдо бўлмасдан олдин вужуди мутлоқ эканлигини айтади.

Мутафаккир Илоҳни ер юзи одамларининг подшоси дейди, ҳамма фоний (ўткинчи)ликда яшайди, сенгина боқий (абадий)сан, сен билан фақат вахзад (кўриш)га киришганларгина учраша олади, деб ҳисоблайди.

Машраб худо сиймосида шариат, тариқат, маърифат, ҳақиқат зуҳурини кўради. Мутафаккир Муҳаммад пайғамбарга Жаброил воситасида раббил оламин томонидан ваҳий (ғойибдан овоз) тушганлигини, халлоқи оламнинг буйруғи билан ер юзидаги одамлар унга уммат бўлганлигини, ҳақ таологa икки дунёда - фоний ва боқий дунёда Муҳаммаддан яқин киши йўқлигини айтади.

Машраб дунёқарашига мос ҳолда ижодига хос бўлган ҳолат фақат яратувчи худони, унигина тан олиш ва айни замонда, шариатнинг зоҳирий талабларини, қатор диний ақидаларни инкор этиш, уларга шубҳа билан қараш унинг қуйидаги мисраларида жуда аниқ ифодаланади:

Бир худодин бошқаси
барча ғалатдур,
Машрабо,
Гул агар бўлса
илкимда, тиконни на
қилай?

Бу ерда Машраб на шариатни, на диний ақидаларни инкор этяпти ёки шубҳа остига оляпти. Аксинча, ғазалнинг давомида у айтмоқчи бўлган фикр янада ойдинлашади.

Зарра нури қуёшдек
бу
жаҳон ичра тамом,
Ошкора бўлмаса,
сирри ниҳонни на
қилай.

Бу парча мазмунини суфийлар таълимоти ёрдамисиз очиш мушкул. Қуёш мавжудлигини намоён қиладиган нарса - унинг бизга етиб келадиган зарралари, худо улуғ сирри ниҳон. Бу сирри ниҳон ошкор бўлмаса, яъни унинг васлига етолмасам ошиқ бўлиб нима қилдим,-дейди. Гул эса (юқоридаги мисрада мажозий маънода ошиқлар васлига етиш учун интилган ёр) Машраб наздида ёр-Ҳаққа етишиш, унга восил бўлиш. Демак, Машраб гулга (ёрга) қўли етгунча интилади, унга эътиқод қилади.

Ломакон дунёсидан ҳам хабардор бўлган Машраб бир қарашда мутлоқ ғайри ғояларни тарғиб қилгандек туюлади. Аммо мутафаккир Машраб ломаконга восил бўлган мутлоқ руҳ нафақат макондан, балки замондан ҳам хориж-у азалий ва абадий, унинг олдида мавжуд дунё бир лаҳзалик қўнимгоҳ.

Аслида-чи? Аслида баъзи руҳонийлар Машрабни даҳрий ҳисоблаб, у аршнинг кунгурасига оёғини қўйган, аршнинг кунгураси худонинг оёғи тагига етиб туради, Маккадаги масжиднинг кунгураси энг баланд, угина булутлардан юқорида, Ҳақ турган жойгача чўзилган деб ҳисоблайдилар, Машраб ҳам ўз дунёқарашида туриб буни тан олади. Негаки, Ҳаққа етишган кишиларгина (худо ёнида туриб)ломаконда ва ҳақиқий маконда (ерда) нима бўлаётганлигини кўриб турадилар.

Машраб дўзахда куяётган гуноҳкор осийларни ҳам, жаннатда фароғат нашъу-намосини татиётган художўйларни ҳам арш кунгурасига оёғини қўйиб кузатаётганлигини яширмайди. Тасаввур истилоҳидан хабардор киши буни осонгина тушуна олади.

Машраб инсонда илоҳий фазилатни кўриш ва севиш, айни вақтда илоҳда ҳам инсон хислатини кўриш ва севишни тарғиб этади. Бу маслакнинг мантиқи шуки, барча яхшилик, эзгуликлар Илоҳдан, шунинг учун Илоҳни севган киши ердаги одамларни, ёри-биродари, ота-онаси, эл-юртини ҳам севади, карамли-саховатли бўлади.

Бобораҳим Машраб Илоҳиётни меҳрибон онаси, маҳбубасини севгандай севади, уни ўз ёнида аниқ кўриб туради, рози дилини сўзлаб, у билан қўшилиб-қоришиб кетади. Буни қарангки, «Машраб»- сўзининг луғавий маъноси ҳам ажабтовур-«Илоҳий шаробдан насибали» дегани.

Олий тафаккур, тахайюл оламни кашф этган шоир «Барчага моли жоҳини, неъмати мулки жонини, Менга берубдир оҳини, ушбу дурур салобатим», деб яшаш моҳиятини, уларнинг мазмуни ва мақсадини комил инсонларга тушунтириб беради ва ҳамма нарса Илоҳий кучга - Аллоҳга боғлиқ эканлигини айтади.

Машраб айни вақтда зоҳидларнинг дин ва тасаввуфга зид ҳатти-ҳаракатлари ҳамда бойлик кетидан қувишини, фирибгарлик ва таъмагирлик билан шуғулланишининг гувоҳи бўлди, сохта тақводорлик ўрнига вахдат майини ихтиёр этди. У икки юзламачилик, мунофиқлик билан шуғулланувчи фосиқ ва зоҳидларнинг ярамас одатларини кўриб, улардан нафратланди ва ғазалларида уларнинг кирдикорларини фош этди ва кўп марта бунинг жабрини чекди. Шу боис, Балх ҳокими Маҳмуд Қатағонбий ҳукми билан 1711 йилда дорга осиб ўлдирилди.

Мўмин ҲОШИМХОНОВ,
фалсафа фанлари номзоди.

Фусункор ўлкамиз ёз келиши билан ўзгача чирой касб этади. Кечагина гулларга бурканган боғлар сархил меваларини инъом этса, тоғлар бағридан сизиб чиққан чашма сувлари қуёш тиғида инжудек товланади. Айниқса, тоғлару боғлар қўйнида, республикамизнинг энг сўлим гўшаларида ташкил этилган ёзги оромгоҳлар бахтиёр болаларнинг шўху шодон қийқириқларига тўлганда бу гўзаллик янада мукаммалашади.

Китоб тумани «Қайнар» қишлоғида ташкил қилинган Қашқадарё вилояти қишлоқ ва сув хўжалиги тасарруфидаги «Дўстлик» болалар оромгоҳи ҳам республикамиздаги энг сўлим гўшалардан биридир. 300 нафар бола мазмунли ҳордиқ чиқариши мумкин бўлган бу оромгоҳ маъмурияти ўқувчиларнинг ёзги таътили кўнгилли ўтиши учун барча имкониятларни ишга солмоқда.

Ҳар тўғрида

ҚАДИМГИ ТЕЛЕФОН

Перудаги бир саройнинг харобасидан минг йил илгари қўлланилган «телефон» қурилмаси топилди. Унинг тузилиши жуда содда, пишиқ чилвир билан тортилган қовоқнинг икки палласидангина иборат.

БИР ВАҚТНИНГ ЎЗИДА

Одамзод озиқ-овқатларни азал-азалдан совуқ жойларда сақлаб келган. Шу сабабли ҳам қандай бўлмасин совутгич қурилмасининг ярат̆иш устида бош қотирилган.

Буни қарангки, бир йўла уч олим-англиялик Жон Лесли, франциялик Франсуа Карре ва германиялик Фердинанд Винд Хаузерлар деярли бир вақтнинг ўзида, яъни XIX асрнинг ўрталарида бир-бирларидан бехабар ҳолда совутгич қурилмаларини ихтиро қилишган.

1887 йили Парижда бўлиб ўтган саноат кўргазмасида ана шу аппаратлар намойиш қилинган.

НОЁБ ЭКСПОНАНТ

Франциянинг Лион шаҳридаги техника тарихи музейида қадимги даврларда яратилган ҳаракатланувчи воситалар коллекцияси йиғилган эди. XVIII асрда ишланган ва бизгача етиб келган буғ двигателли йўловчи - почта дили-жони музейнинг ноёб экспонанти бўлиб қолди.

* * *

Бир уяда қанча асалари бўлади? Бу саволга елка қисиш билан жавоб олинарди. Аммо ҳисоблаш машинаси бу саволга аниқ рақамлар билан аниқ жавоб берадиган бўлди.

Гап шундаки, асалари уяси куви олдига митти фотоэлементлар қўйилди. Эрталаб ҳам, кечқурун ҳам ҳар бир асаларининг ўзи келган-кетганини электрон «қоровул»га қайд қилдириб турди.

Германиядаги катта бир асалари уяси олдига қўйилган ҳисоблаш машинаси бу уянинг «аҳолиси» салкам юз миллионта эканлигини ҳисоблаб чиқди.

* * *

Чумоли уясининг оғзига катта бўлмаган тош қопқоқ қўйилган эди. Ҳиёл ўтмай чумолилардан бири овдан қайтиб келди.

Кўп «бош қотирмай» жағларини катта очдида, тошнинг бир чеккасидан қаттиқ тишлаб олиб, уни уёқ - бу ёққа сурди, охири уясининг оғзини очди.

Чумолини ҳам, тошни ҳам тарозида тортиб кўришганда чумолининг вазни 0,0028 грамм келди. Буни қарангки, чумоли ўзидан 52 марта оғир юкни кўтарибди.

А.АЛИЕВ тайёрлади.

Жаҳон чемпионлари

Мамажон МУҲИТДИНОВ

Мана бир неча йилдирки, Гарри Каспаров шахмат оламининг энг кўзга кўринган сардорларидан бири бўлиб келмоқда. Номдорлар кўп-у, лекин у ҳақда шунча гап бўлган, ёзилган, баҳс юритилган бошқа бирон-бир шахматчининг номини келтириш қийин. Бу ажабланарли ҳам эмас - унинг спортдаги йўли шунчалик таъсирчанки, бунга ҳеч ким бефарқ қараб туролмайди.

КАСПАРОВ

Ҳа, эндигина 24 ёшга тўлганлигига (1963 й.13 апрель) қарамай, Каспаров ҳақида шунчалик кўп ёзилганки, улардан расмана кутубхонача тузса бўлади. Дарвоқе, ўзи ҳам иккита ажойиб китоб ёзиб қўйди.

Ўз даврида кўплаб донгдор шахматчилар билан учрашган ва ҳозирда машҳур гроссмейстерларга, жумладан Анатолий Карповга ҳам устозлик қилган жаҳон экс-чемпиони М.Ботвинник, унинг мактабида Каспаровдек талантли шогирд бўлмаганлигини эътироф этади.

Гарри асло ҳамма нарса қўлидан келувчи кичкина шахмат роботи бўлиб туғилгани йўқ. Унинг оиласида муҳаббат ва дўстлик ҳукмрон эди: китоб ўқишар, мусиқа тинглашарди. У болалигида ҳовлисида футбол ўйнар, велосипедда сайр қиларди. Баъзан Каспаровларнинг унда шахмат ўйинлари бўлар, Гарри эса тахта узра бўлаётган жанг манзараларини қизиқиб кузатарди. Кейин ўзи доналарни шундай сурадиган бўлдики, тез орада катталарнинг ҳам додини берадиган бўлиб қолди. Боладаги шахматга бўлган чинакам ҳавас уни Боку ўқувчилар саройига етаклади...

Бу ерда у тажрибали устозлар раҳбарлигида ёш ҳаваскор бошловчидан 1-разрядли шахматчигача бўлган йўлни тез одимлар билан босиб ўтди. Лекин айни вақтда бундан кам бўлмаган мустақил ўрганиш жараёни ҳам юз берди. Шахмат китоблари билан бир қаторда бошқа адабиётларни ҳам кунт билан мутолаа қилиб борди.

Гарри шахмат ўйнашни Борис Спасский жаҳон чемпиони деб эълон қилинган йили ўрганди. Бинобарин, у ёш шахматчи учун ибрат омилига айланди. Тез орада Петросьян билан ўйнаган матчи ҳақида чиққан китобни эса деярли ёд қилиб олди.

Бироқ янги чемпион бола 1 чи ўринни узоқ эгаллаб турмади. Унинг ўрнини Александр Алёхин олди. Шундан кейин буюк рус шахматчисининг ижоди Гарри Каспаров учун ўзига хос маёқ бўлиб қолади. Биринчи рус жаҳон чемпиони шахмат ғояларининг кўпқирралиги уни ларзага солди, у Алёхинга мафтун бўлиб қолди. Алехиннинг сайланма партиялари тўплами ёш шахматчининг столидан тушмайдиган китобига айланди.

Каспаров - бадиий адабиётнинг ғам ошиғи. Ўқиган китобларининг саноғи йўқ. Чамаси айни китоблар, айниқса Горький, Хемингуэй, Думбадзе, Айтматовларнинг асарлари ўспирин характерининг шаклланишига катта таъсир кўрсатди.

Ундаги дадиллик, руҳий мустаҳкамлик, фантазия, садоқат ва борингки, ўзининг бахтиёр тақдирига бўлган ишончни ана ўша китоблар тарбиялаб вояга етказди...

Гарри Алёхинга ҳамиша содиқ ҳолда бошқа шахмат сардорлари, биринчи галда жаҳон чемпионлари ижодини ҳам пухта ўрганди. Билим ва маҳоратини бойитиб борар экан, фақат ўз шахмат нуқтаи назарига мос келадиганларнигина танлар, Алёхин сингари шахматда албатта, ўзлигини намоён қилишни истарди.

Каспаровнинг бугунги ўйинларига қараб дадил айтиш мумкинки, у бундай муҳим масалани ҳал қилишга муваффақ бўлди. Албатта, Каспаровнинг ижодида ҳам издошлик сезилиб туради, лекин шахматда унинг ўз шахсий овози бошқаларникига қараганда баландроқ жаранглайди, кимлиги яққол билиниб туради.

Ҳар бир катта шахматчида ҳақиқий спорт ҳамда ижодий йўлнинг бошланувчи ўз нуқтаси бор. Шунгача бўлган ҳаммаси-керакли, лекин у ёки бу жиҳатдан ўқиш-ўрганиш билан чекланган муқаддимадан ортиқ нарса эмас.

Ёш шахматчи биринчи марта ўзини 1973 й. Вильнюсда ўтган ёшлар ўйинида танитди. У, албатта иштирокчилар орасида энг кичиги эди. Лекин 10 яшар 1 чи разрядли шахматчи тажрибалироқ ҳамда унвони баландроқ рақибларига қарши қатор учрашувларни ажиб тарзда ва сира ютқазмай ўтказди. Мутахассисларнинг эътиборини олинган очколар эмас, балки эришилган ғалабаларнинг нақадар ишонарли эканлиги, ёшига нисбатан етук маҳорати ўзига тортди.

Вильнюсдаги муваффақиятнинг бошқа томони ҳам бор эди. Гарри Ботвинник мактабига қабул қилинди...

Шубҳасиз ёш шахматчининг омади юришди: У Ботвинникдек ажойиб устознинг қўлига келиб тушди. «Беш йил Ботвинникдан олган сабоқларимнинг баҳоси йўқ!,» - дейди Каспаров.

Ўз обрў-эътибори билан шогирдларини қисибқимтимаслик, шахмат ҳақидаги ўз фикр-мулоҳазаларини уларга зўрлаб тиқиштирмаслик, балки аксинча; ўша Каспаровга Алёхин-шахмати унинг шахмати 64 катакли тахтадаги кураш нафақат дебютларни билиш, вариантларни аниқ ва тез ҳисоблай олиш, эндишпилларни бехато ўйнаш эмас, деган фикрда бўлишига кўмаклашиш учун Ботвинникдек донишманд устоз бўлмоқ даркор. Бу кўпдан-кўп муаммоларни, умумийликдан кечиб, ҳар бир конкрет рақибга алоҳида махсус ва психологик тайёргарлик кўришни ўз ичига олади.

(Давоми бор)

МАРОҚЛИ МАШҚЛАР

Иккала тасвирда ҳам оқлар бошлаб, 3 юришда мот қилади.

Биз билган ва билмаган дунё

ОЛТИН КЕСИМ СИРЛАРИ

Олтин кесимни таниқли олим Кеплер: Геометриянинг хазиналаридан бири, деб таърифлаган эди. Бу ажойиб ўлчовнинг маъноси жуда ҳам содда. Ҳар қандай кесимни иккига бўлиб, унинг узунлигини катта бўлакка бўлиш кераккки, катта бўлимнинг, бўлакнинг кичик бўлимга нисбати 1,618 сонига тенг бўлсин. Бу 1,618 сони олтин кесимнинг миқдори ҳисобланади. «Олтин кесим» ибораcини биринчи марта Уйғониш даврининг машҳур мўйқалам устаси Леонардо да Винчи тилга олади ва шу вақтгача бу 1,618 миқдори олтин кесим, деб атаб келинади. Бунинг учун дунёнинг етти мўъжизасидан бири ҳисобланган Ҳиндистондаги машҳур «Тож маҳал» мақбарасидан бир кўринишни мисолга олсак бўлади. Суратдаги бинонинг АС масофасини ВС масофага бўлсак 1,62 келиб чиқади. Бу амалий исбот аждодларимизнинг ҳамда қадимги меъморларни, ушбу олтин кесимга асосан «Тож маҳал» мақбарасини қуришига туртки бўлган. Эрамиздан олдин яратилган кўҳна обидалар, Миср эҳромлари, қадимги Греция даврида яратилган ҳайкаллар, меъморчилик мажмуалари, Капитолия, Колисий арклари ва унга ўйиб чизилган мураккаб тасвирдаги расмлар, Тутанхамон мақбарасидан топилган турли қуроллар, уй-рўзғор анжомлари, Парфенон, Фидий ҳайкаллари, Хоразмда қурилган кўҳна Тупроқ ва Аёз қалъалари қурилишида меъморлар бу олтин кесим миқдорининг жуда ҳам яхши билганликлари очиқ-ойдин кўриниб турибди. Аждодларимиз яратган жаҳонга машҳур тарихий обидалар: Хивадаги Ичан қалъаси, Паҳлавон Маҳмуд мақбараси, Ислом ҳожи минораси, Самарқандда соҳибқирон Амир Темур томонидан қурилган Кўксарой, Регистон ансамбли, Тошкентдаги Кўкалдош мадрасаси ва бошқа инсон ақлини лол қолдирадиган обидалар тарихимиздан жонли гувоҳлик бериб, аждодларимизнинг қурилиш, кулолчилик, заргарлик, ҳайкалтарошлик, меъморчилик соҳасида ҳам билимдонлиги, инсон ички дунёсини яхши билганликларидан дарак беради.

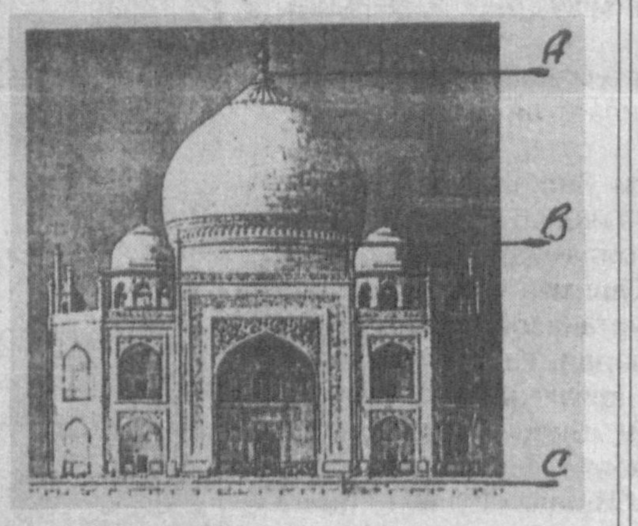

Буюк аллома, аниқ илмий астрономияга асос солган Мирзо Улуғбек олтин кесим миқдорини Леонардо да Винчидан 80 йил олдин аниқ билган. Чунки унинг лойиҳаси асосида жаҳонда биринчи бўлиб яратилган Расадхона, унинг ичидаги турли ўлчов асбоблари, секстантлар сайёралар ва юлдузлар ҳаракатини аниқ ҳисоблаши фикримизнинг далилидир.

Собиқ Иттифоқ даврида Россия олимларининг Хоразмда олиб борган археологик қазилмалари шуни кўрсатадики, Москванинг Кремль мажмуасининг деворларини қуришда Хоразмдаги Тупроқ қалъадан андоза олишган экан.

Маълумки, олтин кесим инсонда гўзал, ажойиб таассурот, хотирада ўчмас из, қалбда ёқимли ҳислар уйғотади, мутаносиблиги, жозибалилиги билан кишини ҳаяжонга солади, ўйлантиради. Олтин кесим бир қараганда санъатни жонли қилиб, тўла-тўкис такомиллашган тарзда кўрсатиши билан аҳамиятлидир. Руҳшунослар олтин кесим кишига тугаллик, мукаммаллик, хотиржамлик, сокинлик бағишлайди, деб бежиз айтишмаган. XIX аср охирида немис руҳшуноси Фехнер олтин кесим миқдорини амалда исботлаш учун қуйидаги амалий тажрибани ўтказди: 10 дона томонларининг нисбати 1 дан 2,5 гача бўлган тўғрибурчакларни бир хонага қўйиб, тажрибада иштирок этаётган 592 кишини биттадан бу хонага киритиб, улардан шу 10 дона тўғрибурчакдан ўзига ёққанини, мос келадиганини танлашни илтимос қилади. Шуниси қизиқки, мазкур тажрибада иштирок этган кишиларнинг кўпчилиги томонларининг нисбати 1,62 га тенг ёки шунга яқин тўртбурчакларни танлаганлар. Бу тажрибада аёллар ҳам иштирок этиб, уларнинг эркаклар билан танлаш фарқи жуда ҳам кам бўлганлигини намойиш қилишган. Олтин кесим билан яқиндан танишиб чиққан кишида табиий савол туғилади: Нима учун кўҳна обидалар, Миср коҳинлари, қадимги римликлар, юнонлар даврида яратилган ҳайкаллар, меъморчилик бинолари, суратлар, мусулмон мамлакатларида бунёд этилган қадимги мадраса, мачитлар шу нисбатга асосан қурилган? Буларнинг барчаси аждодларимизнинг юксак тафаккури ва юқори фикрлаш қобилиятига эга бўлганлигидан дарак беради.

Илҳом ШЕРМУҲАМЕДОВ,
тайёрлади.

ISHONCH

МУАССИС:
Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси

Бош муҳаррир
Мирғиёс ҚАЮМОВ

Таҳрир ҳайъати:
Ж.Алимхўжаева, М.Одилова, Э.Воҳидов, С.Остонов, М.Расулов, Э.Ёқубов, В.Зверев (бош муҳаррир ўринбосари- «Ишонч-Доверие»), А.Алламуродов (масъул котиб- «Ишонч»), Ч.Латипов (бош муҳаррир ўринбосари- «Ишонч»), М.Олимов, М.Содиқов, Н.Рафиқов.

ТЕЛЕФОНЛАР:
Котибият 56-52-78, 136-58-45; Хатлар бўлими 56-85-43; Реклама, эълонлар бўлими 56-87-73

Газета 1991 йил 21 мартдан чиқа бошлаган

Манзилимиз: 700165, Тошкент шаҳри, «Бухоро» кўчаси, 24-уй. Нашр кўрсаткичи; 133; 134

Газетага 1998 йил 11 июлда Ўзбекистон Давлат Матбуот қўмитаси томонидан 00005 рақамли гувоҳнома берилган. IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Офсет усулида босилди. Бичими А-2. Ҳажми 2 босма табоқ. Сотувда эркин нархда.

«Шарқ» нашриёт—матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41—уй.

Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди 23.00

Буюртма Г— 0464. 1 2 3 4 5 6